

PROMOVAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN ȘCOALĂ

Ghid metodologic

CHIȘINĂU 2026

Autor

Dana Lichii, psihologă, Șefă Structura Teritorială de Asistență Psihopedagogică mun. Bălți

Coordonare

Liliana ROTARU, Președintă CCF Moldova, doctor în filologie

Lorina GHIȚU, Directoare Program CCF Moldova, doctor în filologie

Galina BULAT, Specialistă Educație, UNICEF

Cristina STRATULAT, Ofițeră Programe de schimbări sociale și comportamentale, UNICEF

Ludmila Franțuzan, Doctor în Științe ale Educației, Șefă Direcție, Direcția elaborări științifico-metodice, analiză și evaluare, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică

Recenzenți

Tatiana VASIAN, Doctor în Psihologie, conferențiar universitar, Șef de Catedra Psihopedagogie și Psihopedagogie Specială, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Tatiana ȘOVA, doctor în științe ale educației, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Ludmila FRANȚUZAN, Doctor în Științe ale Educației, Șefă Direcție elaborări metodice, analiză și evaluare, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică.

Redactor

Veronica RUSOV, Doctor în Științe ale Educației, asistent universitar, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Acest material este elaborat în cadrul proiectului UNICEF „Împuternicirea copiilor, părinților, cadrelor didactice și comunităților pentru a promova educația incluzivă în Republica Moldova”, parte a campaniei naționale „Învățăm împreună”, implementat de CCF Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, cu suportul financiar al Guvernului Marii Britanii, prin intermediul Foreign, Commonwealth & Development Office.

Conținutul acestui material nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorului.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Lichii, Dana.

Promovarea educației incluzive în școală : Ghid metodologic / Dana Lichii ; coordonare: Liliana Rotaru [et al.] ; Ministerul Educației și Cercetării, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2026 (Bons Offices). – 90 p. : il., tab. color.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Aut. indicat pe verso p. de tit. – Ref. bibliogr.: p. 77-78. – Cu suportul financiar al Guvernului Marii Britanii.

ISBN 978-5-36241-802-1 (PDF).

Text : electronic.

376.091:373.3/.5(072)

L 59

CUPRINS

LISTA TABELELOR	4
LISTA FIGURILOR	4
LISTA ABREVIERILOR	5
INTRODUCERE	6
I. REPERE METODOLOGICE PRIVIND PROIECTAREA DECADEI EDUCAȚIEI INCLUZIVE	10
1.1. Decada educației incluzive: caracteristici, finalități și principii	10
1.2. Roluri și responsabilități în promovarea diversității și incluziunii	14
1.3. Etape de realizare a Decadei educației incluzive	17
1.4. Condiții de promovare a diversității și incluziunii	23
II. ACTIVITĂȚI EDUCAȚIONALE REALIZATE ÎN CADRUL DECADEI EDUCAȚIEI INCLUZIVE	26
2.1. Lecții tematice dedicate promovării diversității și incluziunii	27
2.1.1. Lecții pentru învățământul primar	29
2.1.2. Lecții pentru învățământul gimnazial	42
2.1.3. Lecții pentru învățământul liceal	55
2.2. Activități pentru Consiliul școlar al elevilor	67
2.3. Activități pentru părinți	71
CONCLUZII	76
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	77
RESURSE VIDEO	78
ANEXE	79
Anexa 1. Exemplu de Calendar și Plan al Decadei educației incluzive	79
Anexa 2. Model de listă de control pentru identificarea priorităților din cadrul Decadei educației incluzive	81
Anexa 3. Exemple de priorități pentru Decada educației incluzive	84
Anexa 4. Structura Raportului final al Decadei educației incluzive	86
Anexa 5. Tipuri de situații sensibile și soluții de intervenție	88
Anexa 6. Lista de verificare pentru demonstrarea de atitudini și comportamente incluzive în clasă	90

LISTA TABELELOR

Tabel 1. Etapele de realizare a Decadei educației incluzive _____	11
Tabel 2. Principii fundamentale în realizarea Decadei educației incluzive _____	13
Tabel 3. Etapele de realizare a Decadei educației incluzive _____	18
Tabel 4. Exemple de activități recomandate _____	26
Tabel 5. Strategia de promovare a educației incluzive în școală _____	28
Tabel 6. Rolul Consiliului școlar al elevilor în promovarea diversității și incluziunii _____	67
Tabel 7. Activitățile Consiliului școlar recomandate pentru Decada educației incluzive _____	68
Tabel 8. Exemple de teme pentru activitățile cu părinții _____	72

LISTA FIGURILOR

Figură 1. Promovarea diversității și incluziunii în instituția de învățământ prin decadele tematice _____	10
Figură 2. Impactul Decadei educației incluzive pe termen lung _____	12
Figură 3. Rolurile în promovarea diversității și incluziunii _____	14
Figură 4. Activități zilnice ale cadrului didactic în promovarea diversității și incluziunii _____	16
Figură 5. Integrarea valorilor incluzive în disciplinele școlare _____	16
Figură 6. Etapele de realizare a Decadei educației incluzive _____	17

LISTA ABREVIERILOR

CCF Moldova	Copil, Comunitate, Familie Moldova
CDS	Cadru didactic de sprijin
CES	Cerințe Educaționale Speciale
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
ONG	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
STAP	Serviciul Teritorial de Asistență Psihopedagogică
TIC	Tehnologia Informației și a Comunicațiilor
UNICEF	Fondul pentru copii al Națiunilor Unite

INTRODUCERE

Educația incluzivă asigură respectarea dreptului fiecărui copil la o educație de calitate, drept consacrat de Convenția cu privire la drepturile copilului. O abordare centrată pe drepturile copilului presupune recunoașterea acestuia ca subiect activ al drepturilor sale, iar a sistemului educațional ca principal responsabil pentru garantarea accesului echitabil la educație, a participării reale și a dezvoltării armonioase a tuturor copiilor, fără forme de discriminare.

Incluziunea depășește dimensiunea integrării formale a copiilor în instituțiile de învățământ și vizează adaptarea mediilor educaționale la diversitatea de nevoi, capacități, identități și contexte de viață ale copiilor. Educația echitabilă presupune aplicarea unor măsuri diferențiate și utilizarea flexibilă a resurselor, astfel încât fiecare copil să beneficieze de sprijinul necesar pentru a participa activ și a progresa în procesul educațional.

Promovarea diversității și incluziunii prin activități educaționale continue și activități de comunicare pentru schimbare socială și comportamentală, contribuie la consolidarea unei culturi școlare bazate pe respect reciproc, participare și responsabilitate comună, în deplină concordanță cu principiul interesului superior al copilului.

Educația pentru diversitate și incluziune contribuie la transformarea școlii într-un spațiu sigur, deschis și echitabil pentru toți copiii. În fiecare clasă există elevi care gândesc, simt sau învață diferit: unii au cerințe educaționale speciale, alții provin din medii vulnerabile ori

se confruntă cu situații dificile de viață. Rolul școlii este de a le oferi tuturor sprijinul necesar pentru a se simți în siguranță, valorizați și parte din comunitate¹.

În ultimii ani, sistemul educațional din Republica Moldova a făcut pași importanți spre o educație mai incluzivă. Totuși, persistă provocări legate de discriminare, lipsa empatiei și bariere de comunicare. Aceste realități subliniază necesitatea unor instrumente concrete care să sprijine cadrele didactice și comunitatea școlară în cultivarea unei culturi bazate pe diversitate, respect și cooperare².

Pentru a asigura coerență și vizibilitate acțiunilor educaționale, Ministerul Educației și Cercetării a instituit, prin **Ordinul nr. 1565/2025**, organizarea **decadelor tematice** în sistemul de învățământ general. Acestea sunt perioade dedicate promovării valorilor umane și educației incluzive, desfășurate, de regulă, în lunile **decembrie** și **mai**, cu posibilitatea de adaptare în funcție de contextul fiecărei instituții.

Promovarea incluziunii reprezintă o prioritate națională, reflectată în documente strategice precum *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*³, *Legea privind Drepturile Copilului* (338/1994)⁴, *Codul Educației* (152/2014), *Strategia „Educația 2030”* și *Programul de dezvoltare a educației incluzive 2024–2027* (950/2023). Aceste documente consacră **valorile respectului, demnității, echității, participării și colaborării**, fundamentale pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

¹Florian, L., & Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828.

²UNICEF Moldova. (2020). Analiza situației copiilor și adolescenților din Republica Moldova. Chișinău: UNICEF.progrese
<https://www.unicef.org/moldova/media/8356/file/Analiza%20situa%C8%9Biei%20copiilor%20%C8%99i%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf>

³<https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf>

⁴https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro

Cadrul național este pe deplin aliniat la **Convenția ONU cu Privire la Drepturile Copilului**, care garantează dreptul fiecărui copil la educație fără discriminare, la dezvoltare armonioasă, la participare deplină în viața școlară și comunitară și la respectarea **demnității sale inerente**.

Educația pentru diversitate și incluziune este integrată direct în **decadele tematice obligatorii** stabilite de MEC, consolidând eforturile sistemului educațional de a promova o cultură a respectului, demnității, diversității și oportunităților egale pentru fiecare copil.

Educația pentru diversitate și incluziune este integrată direct în decadele tematice stabilite de MEC:

1. obligatorii:

- **Decada educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului (decembrie)** – axată pe respectarea drepturilor, egalitate de șanse și participare activă;

- **Decada educației pentru valorile general-umane (mai)** – dedicată promovării empatiei, demnității, echității și solidarității.

2. la alegere:

- **Decada educației interculturale (ianuarie)**

Astfel, incluziunea nu este o temă separată, ci un fir transversal care leagă toate activitățile educaționale, contribuind la consolidarea unei culturi școlare bazate pe respect, colaborare și apartenență.

În conformitate cu prevederile Ordinului Ministerului Educației și Cercetării nr. 1565/2025 privind organizarea decadelor tematice în sistemul de învățământ general, instituțiile de învățământ au posibilitatea de a propune și implementa, în funcție de specificul și necesitățile identificate la nivel instituțional, decade tematice la alegere, complementare celor obligatorii.

Decadele tematice la alegere „sunt selectate din lista orientativă recomandată de minister sau identificate de către instituția de învățământ prin consultarea structurilor

reprezentative (Consiliul profesoral, Consiliul elevilor și Consiliul reprezentativ al părinților)”⁵.

În acest context, **Decada educației incluzive** poate fi instituită ca decadă tematică la alegere, în baza analizei nevoilor educaționale ale comunității școlare și în concordanță cu prioritățile instituționale privind promovarea echității și prevenirea discriminării.

Instituirea Decadei educației incluzive oferă un cadru organizatoric clar pentru planificarea sistematică a activităților de sensibilizare, formare și implicare a elevilor, cadrelor didactice și părinților în promovarea valorilor incluziunii. Totodată, aceasta contribuie la consolidarea coerenței intervențiilor educaționale și la creșterea vizibilității inițiativelor orientate spre crearea unui climat școlar sigur și participativ.

Decada educației incluzive, organizată ca decadă tematică la alegere, permite adaptarea conținuturilor și a formelor de activitate la specificul instituției, la structura populației școlare și la provocările identificate (situații de vulnerabilitate, dificultăți de integrare, bariere de comunicare, manifestări de excludere).

Prin includerea Decadei educației incluzive în planul anual de activitate al instituției, școala își asumă un demers instituțional explicit de dezvoltare a culturii incluzive, în concordanță cu cadrul normativ național și cu angajamentele internaționale privind drepturile copilului.

Astfel, Decada educației incluzive poate deveni un instrument operațional eficient pentru implementarea strategică a valorilor diversității, echității și participării, completând și consolidând celelalte decade tematice prevăzute de Ministerul Educației și Cercetării.

Educația incluzivă nu se rezumă la sprijinul acordat copiilor cu dizabilități sau cerințe educaționale speciale. Ea înseamnă crearea unui mediu în care fiecare copil este acceptat și valorizat, iar diferențele – de limbă, cultură, gen, abilități sau stil de învățare – devin surse de cooperare și învățare. Prin activitățile de învățare, relațiile din clasă și implicarea părinților, școala contribuie la formarea unei comunități bazate pe empatie și respect reciproc⁶.

⁵Regulamentul privind organizarea decadelor tematice în învățământul general, Aprobare prin Ordinul MEC nr. 1565 din 04.09.2025

⁶Indexul incluziunii: dezvoltarea procesului de învățare și participare în școli, Tony Booth și Mel Ainscow.

În fiecare clasă există copii care gândesc, simt și învață diferit. Unii au cerințe educaționale speciale, alții provin din medii vulnerabile sau se confruntă cu situații dificile de viață. Rolul școlii este de a le oferi tuturor sprijinul de care au nevoie pentru a se simți în siguranță, valorizați și parte din comunitate școlară.

Ghidul oferă un cadru practic de aplicare a principiilor diversității și incluziunii în

activitățile educaționale, în concordanță cu direcțiile stabilite în Programul de dezvoltare a educației incluzive 2024–2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2023⁷.

Acesta continuă experiențele pozitive acumulate în cadrul activităților desfășurate în Luna Educației Incluzive, dar propune un cadru mai flexibil, coerent și permanent, integrabil în planul de activitate al fiecărei instituții.

Ghidul oferă un cadru practic de sprijin pentru cadrele didactice, diriginți, manageri și întreaga comunitate educațională, în integrarea valorilor diversității și incluziunii în activitatea zilnică și în decadele tematice. Documentul propune exemple, modele de lecții și activități ușor de adaptat la realitatea fiecărei școli.

Scopul Ghidului este de a sprijini cadrele didactice, diriginții, managerii și întreaga comunitate educațională în promovarea unei culturi incluzive și a unei educații bazate pe diversitate, echitate și colaborare.

Ghidul servește ca instrument practic pentru:

- planificarea și implementarea activităților dedicate diversității și incluziunii, inclusiv în cadrul decadelor tematice;
- integrarea valorilor incluziunii în procesul de predare-învățare;
- dezvoltarea competențelor socio-emoționale și civice ale elevilor;
- consolidarea parteneriatului dintre școală, familie și comunitate;
- stimularea colaborării între diferite discipline și actori educaționali.

Obiectivele principale ale Ghidului sunt:

- Promovarea valorilor diversității, echității și respectului în toate activitățile educaționale.
- Crearea unui climat școlar sigur, primitor și bazat pe cooperare.
- Dezvoltarea competențelor sociale, civice și emoționale ale elevilor.
- Implicarea părinților și partenerilor comunitari în sprijinirea procesului educațional incluziv.

- Încurajarea transversalității prin integrarea temelor legate de diversitate și incluziune în diferite discipline.

- Consolidarea capacităților cadrelor didactice de a crea medii de învățare accesibile și valorizante pentru toți elevii.

- Schimbarea comportamentelor copiilor, profesorilor și părinților cu privire la incluziunea școlară a fiecărui copil

Impactul așteptat și beneficiarii direcți

Ghidul se adresează tuturor actorilor implicați în procesul educațional:

- Elevilor care învață să accepte, să sprijine și să coopereze cu colegii lor;
- Cadrelor didactice care primesc repere și idei practice pentru integrarea valorilor incluziunii în activitatea lor;
- Părinților care devin parteneri activi ai școlii;
- Comunității care este încurajată să participe la promovarea respectului, solidarității și incluziunii.

Impactul se reflectă în calitatea relațiilor din școală, în climatul de siguranță și în atitudinile pozitive față de diversitate, contribuind la realizarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

⁷Guvernul Republicii Moldova. (2023). Hotărârea Guvernului nr. 950/2023 privind aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2024–2027. Monitorul Oficial al Republicii Moldova.
<https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/natlex2/files/download/116020/MDA-116020.pdf>

Un principiu esențial al Ghidului este **transversalitatea** - abordarea comună a acelorași valori de către toți actorii educaționali: elevi, profesori, părinți și parteneri comunitari.

Incluziunea nu este o acțiune punctuală, ci un proces continuu, care se construiește pas cu pas⁸. Decadele tematice oferă momente de reflecție și vizibilitate, dar adevărata schimbare se realizează prin gesturile cotidiene: modul în care profesorii relaționează cu elevii, felul în care se iau deciziile în școală și implicarea părinților și comunității.

Ghidul poate fi utilizat pe tot parcursul anului școlar, ca instrument de sprijin pentru planificarea activităților, consolidarea culturii incluzive și dezvoltarea unei comunități școlare în care fiecare copil are un loc și o voce.

Ghidul **nu constituie un instrument de consiliere psihologică, intervenție terapeutică sau evaluare clinică** și nu urmărește abordarea unor experiențe personale sensibile sau traumatice ale copiilor. Activitățile propuse nu presupun dezvăluiri personale, confesiuni sau expunerea publică a situațiilor de viață ale elevilor, ci sunt orientate spre dezvoltarea competențelor sociale, civice și emoționale într-un cadru educațional sigur.

Rolul cadrului didactic este unul educațional și formativ. Profesorul facilitează învățarea, dialogul și participarea tuturor elevilor, modelează comportamente incluzive și creează contexte de reflecție și cooperare, **fără a substitui rolul psihologului școlar, al cadrului didactic de sprijin sau al altor specialiști**. În situațiile care depășesc competențele educaționale ale profesorului, se recomandă respectarea procedurilor instituționale de referire și colaborare interdisciplinară.

Aplicarea ghidului trebuie realizată cu respectarea principiului siguranței emoționale a copiilor. Activitățile se vor adapta vârstei, nivelului de dezvoltare și contextului cultural și social al elevilor, evitând abordările formale, simbolice sau care pot genera disconfort, stigmatizare ori etichetare.

De asemenea, prezentul Ghid nu are caracter normativ sau sancționator. El oferă repere metodologice și exemple de bune practici, care pot fi adaptate flexibil la specificul fiecărei instituții de învățământ, în funcție de resursele disponibile și de nevoile comunității educaționale.

Lecțiile sunt structurate pe cicluri de învățământ, urmând un parcurs logic de la autocunoaștere în ciclul primar până la implicare civică în liceu. Fiecare lecție este organizată metodic în patru etape principale: captarea atenției, activitatea principală, reflecția și concluziile finale. Structura propusă urmează o succesiune logică de la evocare și explorarea conținutului până la reflecție și extindere în practică, oglindind astfel etapele fundamentale ale modelului ERRE. Această aliniere metodologică permite cadrelor didactice să integreze natural lecțiile în designul pedagogic standard, asigurând o tranziție fluidă de la asimilarea valorilor incluzive la transformarea acestora în atitudini sociale.

Prin respectarea acestor limite și delimitări, ghidul își îndeplinește rolul de instrument de sprijin pentru dezvoltarea unei culturi școlare incluzive, bazate pe respect, responsabilitate și colaborare, contribuind la protejarea atât a copiilor, cât și a cadrelor didactice implicate în procesul educațional.

La final, este oferită o **bibliografie selectivă** și **linkuri către materiale video**, care pot fi folosite ca surse de inspirație în planificarea activităților educaționale și în formarea continuă a cadrelor didactice.

⁸Ibidem

https://www.freepik.com/free-vector/illustration-young-people-giving-high-five-collection_6208353.htm#fromView=image_search&page=2&position=21&uuid=bb2d238c-b2eb-449c-a1ba-6463473bde55&query=inclusive+school+child

I.I. REPERE METODOLOGICE PRIVIND PROIECTAREA DECADEI EDUCAȚIEI INCLUZIVE

1.1. Decada educației incluzive: caracteristici, finalități și principii

În contextul organizării procesului educațional în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, decada tematică reprezintă „un interval de minim zece zile de studii destinat activităților educaționale formale, prevăzute în planificările didactice și în orarul de studii, precum și activităților nonformale, realizate prin activități extracurriculare și extrașcolare în baza liniilor valorice stabilite de minister”⁹(Anexa 1).

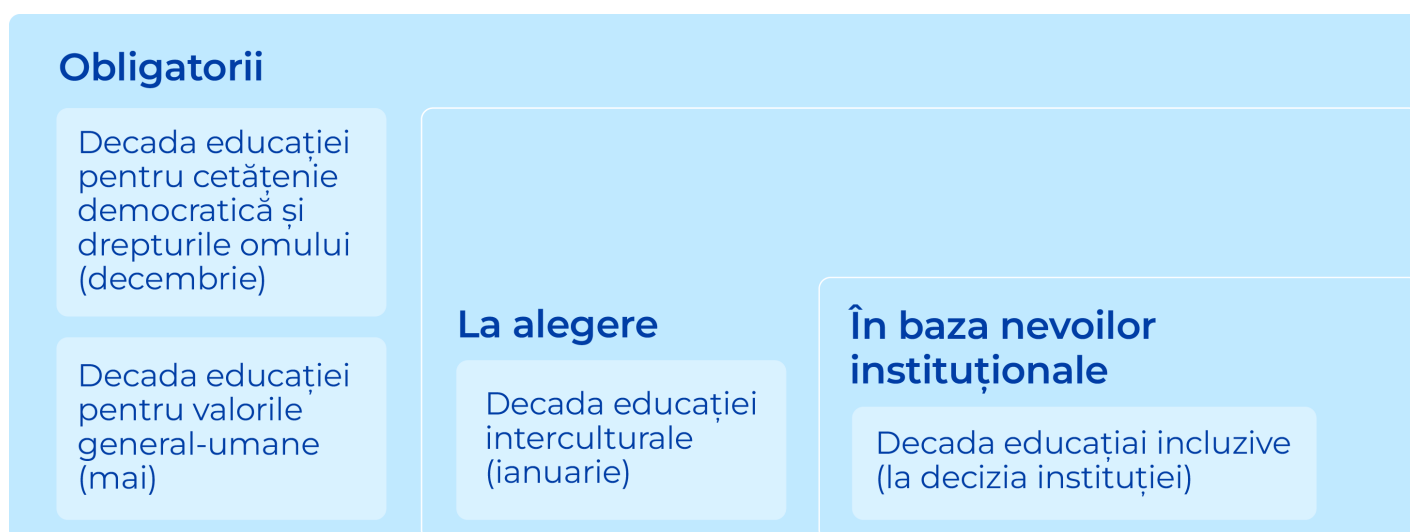
În documentele oficiale ale MEC, decadele tematice sunt reglementate ca activități instituționale planificate anual, integrate în planul de activitate al instituției, având rolul de a promova valori naționale și universale, competențe civice și culturale.

Decada educației incluzive reprezintă o perioadă de zece zile consecutive în cadrul instituției de învățământ, planificată strategic pentru desfășurarea de activități pedagogice,

culturale și sociale, menite să consolideze practici incluzive în școală.

Decada educației incluzive constituie un instrument operațional prin care valorile incluziunii – respectul pentru diversitate, echitatea, nediscriminarea, solidaritatea și participarea activă – pot fi transpuse în practici educaționale concrete prin utilizarea Modelului de listă de control pentru identificarea priorităților pentru Decada educației incluzive (Anexa 2). Spre deosebire de activitățile ocazionale sau simbolice, aceste intervenții sunt planificate sistematic, integrate în documentele instituționale și corelate cu obiectivele curriculare și extracurriculare.

Figura 1 prezintă corelarea promovării educației incluzive cu două decade tematice obligatorii și una opțională, pe lângă decada educației incluzive care, la decizia școlii, poate fi integrată în planul instituției.

Figură 1. Promovarea diversității și incluziunii în instituția de învățământ prin decadele tematice

⁹Regulament privind organizarea decadelor tematice în învățământul general. Anexa 1 la ordinul MEC nr. 1565 din 04.09.2025

Din perspectivă metodologică, eficiența decadelor educației incluzive depinde de coerența dintre fundamentarea conceptuală, planificarea strategică și implementarea activităților. Echipa managerială și cadrele didactice trebuie să se concentreze nu doar pe dimensiunea organizatorică a demersului, ci și

asupra finalității sale formative: dezvoltarea competențelor socio-emoționale, cultivarea empatiei, reducerea stereotipurilor și consolidarea culturii incluzive. În acest sens, pot fi identificate o serie de **caracteristici definitorii** care asigură calitatea și relevanța decadelor tematice (Tabelul 1.).

Tabel 1. Etapele de realizare a Decadelor educației incluzive

Caracteristică	Descriere	Indicatori de realizare
Corelare cu politicile educaționale	Alinierea decadelor la prevederile cadrului normativ și la politicile privind educația incluzivă promovate de MEC.	- Referințe explicite la documente normative; - Obiective corelate cu strategii naționale.
Durată delimitată și planificare strategică	Perioadă de minimum 10 zile consecutive, integrată în planul anual al instituției și corelată cu prioritățile educaționale.	- Decada este inclusă în planul anual de activitate; - Există un plan detaliat al activităților; - Sunt stabilite obiective clare și responsabili desemnați; - Se realizează raport final de evaluare.
Abordare interdisciplinară	Integrarea temei diversității și incluziunii în diferite discipline și arii curriculare.	- Lecții tematice la mai multe discipline; - Corelare cu competențele-cheie din Curriculumul Național; - Utilizarea exemplelor relevante privind diversitatea în conținuturile predate.
Caracter integrativ (formal–nonformal–extracurricular)	Combinarea activităților curriculare cu cele nonformale și extracurriculare pentru consolidarea mesajului educațional.	- Organizarea de ateliere, dezbateri, expoziții, campanii; - Implicarea elevilor în proiecte colaborative; - Activități desfășurate atât în timpul orelor, cât și în afara acestora.
Orientare valorică explicită	Promovarea valorilor fundamentale ale educației incluzive: respect, echitate, solidaritate, acceptarea diferențelor.	- Formularea clară a valorilor în scopul și obiectivele decadelor; - Activități centrate pe empatie și cooperare; - Mesaje vizibile în spațiul școlar (afișe, expoziții tematice).
Dimensiune participativă și reprezentativitate	Implicarea activă a tuturor elevilor și actorilor educaționali, inclusiv a celor din grupuri vulnerabile.	- Participarea elevilor cu CES; - Implicarea părinților și specialiștilor; - Activități adaptate nivelului de dezvoltare al elevilor; - Feedback colectat de la participanți.

Accesibilitate și adaptare pedagogică	Eliminarea barierelor de participare prin diferențiere și aplicarea principiilor designului universal pentru învățare.	• Materiale adaptate (vizuale, audio, simplificate); • Activități diferențiate; • Suport oferit de cadrul de sprijin/psiholog; • Participare activă a tuturor elevilor.
Monitorizare și evaluare a impactului	Analiza rezultatelor și a efectelor asupra climatului școlar și atitudinilor elevilor.	• Chestionare de feedback; • Discuții reflexive cu elevii; • Observarea schimbărilor comportamentale.

Scopul Decadei educației incluzive constă în consolidarea culturii instituționale incluzive prin dezvoltarea comportamentelor bazate pe respectul pentru diversitate, echitate, participare activă și nediscriminare, în concordanță cu principiile educației incluzive și cu politicile educaționale promovate de MEC.

Decada educației incluzive contribuie la transformarea mediului școlar într-un spațiu

sigur, accesibil și valorizant pentru toți elevii, indiferent de particularitățile lor individuale (abilități, ritm de învățare, apartenență culturală, statut socio-economic, limbă maternă, gen etc.), prin implementarea unor activități educaționale integrate și participative.

Figură 2. Impactul Decadei educației incluzive pe termen lung

Decada educației incluzive urmărește realizarea următoarelor **obiective generale**:

1. Creșterea conștientizării și înțelegerii diversității – să familiarizeze elevii și cadrele didactice cu diferențele individuale, culturale, sociale și de nevoi educaționale speciale, promovând respectul și aprecierea reciprocă.

2. Dezvoltarea competențelor sociale – să încurajeze elevii să comunice și să coopereze eficient în grupuri diverse, să recunoască stereotipurile și prejudecățile și să dezvolte empatia și toleranța.

3. Promovarea unui mediu educațional incluziv – să susțină implementarea unor practici pedagogice incluzive, adaptate nevoilor tuturor elevilor, astfel încât fiecare să se simtă acceptat.

4. Consolidarea implicării comunității școlare – să stimuleze colaborarea între elevi, cadre

didactice, părinți și alte persoane implicate în procesul educațional pentru a susține cultura diversității și incluziunii în școală.

5. Susținerea formării continue a cadrelor didactice – să ofere oportunități de instruire și schimb de bune practici pentru cadrele didactice în vederea dezvoltării competențelor de educație incluzivă și management al diversității.

Pentru ca Decada educației incluzive să-și atingă obiectivele și să aibă un impact real asupra elevilor și comunității școlare, activitățile trebuie să fie planificate și implementate în conformitate cu **principii fundamentale**, care stabilesc cadrul de acțiune, ghidează comportamentele cadrelor didactice și asigură coerența, eficiența și relevanța tuturor activităților desfășurate (Tabelul 2).

Tabel 2. Principii fundamentale în realizarea Decadei educației incluzive

Principiul	Descriere	Impact
Participare activă a tuturor	Toți elevii participă la activități, indiferent de abilități, origine, cultură sau nevoi educaționale speciale. Resursele și sarcinile sunt adaptate astfel încât fiecare elev să poată contribui.	• Elevii se simt valorizați și incluși; • Nimeni nu este exclus din activități; • Crește încrederea în sine și echitatea în școală.
Promovarea echității și a diversității	Promovează acceptarea și valorizarea diferențelor individuale, culturale, sociale și cognitive în rândul elevilor și al cadrelor didactice.	• Reduce stereotipurile și prejudecățile; • Dezvoltă empatia, toleranța și relațiile pozitive între elevi; • Creează un mediu școlar armonios.
Adaptabilitate	Activitățile și strategiile pot fi adaptate rapid la nevoile reale ale elevilor, resursele disponibile sau contextul școlar.	• Permite personalizarea procesului educațional; Răspunde diversității elevilor; • Crește eficiența și relevanța activităților incluzive.
Cooperare	Elevii, cadrele didactice, părinții și alți actori educaționali sunt implicați în planificarea și implementarea activităților.	• Crește responsabilitatea și implicarea tuturor; • Stimulează cooperarea și coeziunea comunității școlare; • Rezultatele activităților sunt mai relevante și sustenabile.
Transversalitate	Valorile diversității pot fi abordate în toate disciplinele, nu doar la orele tematice.	• Valorile incluziunii și diversității devin parte integrantă a tuturor materiilor; • Elevii înțeleg aplicabilitatea valorilor incluzive în contexte diferite;
Sustenabilitate și continuitate	Valorile și bunele practici promovate în cadrul Decadei sunt integrate în rutina școlară și cultura instituțională pe termen lung.	• Asigură că impactul Decadei depășește perioada de zece zile; • Consolidază practicile incluzive și dezvoltă o cultură a respectului și incluziunii în întreaga școală.

#Incluziune

1.2. Roluri și responsabilități în promovarea diversității și incluziunii

În implementarea activităților dedicate promovării diversității și incluziunii, cooperarea dintre toți actorii educaționali este factorul succesului.

Fiecare contribuie cu un rol specific, iar împreună creează un cadru coerent de sprijin, participare și reflecție pentru toți elevii (Figura 3).

Figură 3. Rolurile în promovarea diversității și incluziunii

Rolul elevilor

Elevii reprezintă beneficiarii direcți ai activităților, dar și parteneri activi în promovarea incluziunii. Implicarea lor contribuie la dezvoltarea competențelor sociale, civice și emoționale și la consolidarea sentimentului de apartenență la comunitatea școlară.

Elevii au responsabilitatea de a:

- participa activ la activitățile planificate în cadrul decadelor;
- manifesta respect față de diversitatea colegilor (abilități, cultură, limbă, ritm de învățare);
- adopta comportamente bazate pe empatie, cooperare și comunicare non-violentă;

- semnalarea situațiilor de excludere sau discriminare, utilizând mecanismele instituționale existente;
- contribui, prin intermediul Consiliului școlar al elevilor, la formularea de inițiative și propuneri pentru îmbunătățirea climatului incluziv.

Rolul echipei manageriale include:

- integrarea decadelor în planul anual de activitate al instituției;
- constituirea și coordonarea echipei de organizare;
- asigurarea corelării activităților cu prevederile cadrului normativ național (ex. Ministerul Educației și Cercetării);
- facilitarea colaborării între cadrele didactice, specialiști și parteneri comunitari;
- alocarea și gestionarea resurselor necesare;
- monitorizarea implementării și evaluarea impactului asupra climatului școlar;
- promovarea unei culturi organizaționale bazate pe echitate, transparență și participare.

Rolul specialiștilor implicați în suportul educațional (psiholog școlar, cadru didactic de sprijin, logoped, alți specialiști) vizează:

- oferirea de consultanță cadrelor didactice privind adaptarea curriculară și diferențierea sarcinilor;
- sprijinirea participării active a elevilor cu CES în activitățile decadelor;
- facilitarea atelierelor de dezvoltare socio-emoțională;
- identificarea și prevenirea situațiilor de marginalizare;
- colaborarea cu STAP pentru intervenții specializate;
- consilierea părinților și cadrelor didactice, în limitele competențelor profesionale.

Rolul partenerilor educaționali și comunitari (ONG-uri, biblioteci, centre culturale, autorități publice locale, instituții sociale) constă în:

- organizarea de ateliere tematice, campanii de sensibilizare și activități de voluntariat;
- furnizarea de resurse educaționale și expertiză specifică;
- promovarea exemplelor de bune practici la nivel local;
- susținerea inițiativelor elevilor și implicarea în proiecte comune;

- contribuția la crearea unei rețele de sprijin pentru copiii aflați în situații de vulnerabilitate.

Rolul părinților include:

- participarea la activitățile organizate în cadrul decadelor;
- susținerea comportamentelor bazate pe respect și empatie în familie;
- colaborarea cu cadrele didactice și specialiștii pentru sprijinirea copiilor;
- implicarea în inițiative comune școală-familie;
- oferirea de feedback privind climatul educațional și relațiile interpersonale.

Rolul cadrelor didactice

Cadrele didactice au un **rol central** în dezvoltarea unei culturi școlare incluzive. Prin felul în care proiectează activitățile de învățare, interacționează cu elevii și valorifică diversitatea ca resursă, profesorii pot transforma fiecare lecție într-o experiență de creștere pentru toți.

Imaginea de mai jos evidențiază principalele direcții prin care cadrele didactice pot promova incluziunea în mod concret:

- adaptarea conținuturilor și metodelor la nevoile diverse ale elevilor;
- folosirea limbajului pozitiv și a feedbackului constructiv;
- stimularea colaborării și a învățării prin sprijin reciproc;
- cultivarea empatiei și a respectului în relațiile din clasă;
- implicarea elevilor în activități de cooperare și decizie;
- colaborarea cu părinții, colegii și specialiștii pentru sprijin individualizat.

În fiecare clasă, cadrul didactic este **ambasadorul incluziunii**. Prin atitudine, exemplu personal și activități zilnice, profesorul modelează comportamentele și valorile elevilor, transformând fiecare lecție într-un spațiu al respectului, empatiei și cooperării (Figura 4).

Figură 4. Activități zilnice ale cadrului didactic în promovarea diversității și incluziunii

Valorile incluzive pot fi integrate în toate domeniile curriculare, prin activități care promovează cooperarea, empatia, participarea și respectul pentru diversitate (Figura 5).

Figură 5. Integrarea valorilor incluzive în disciplinele școlare

Profesorul, indiferent de disciplina predată, este un actor-cheie în promovarea incluziunii, prin atitudinile, practicile și mesajele transmise zilnic în procesul educațional.

Privite în ansamblu, componentele ecosistemului incluziunii în școală și rolurile actorilor educaționali conturează un cadru

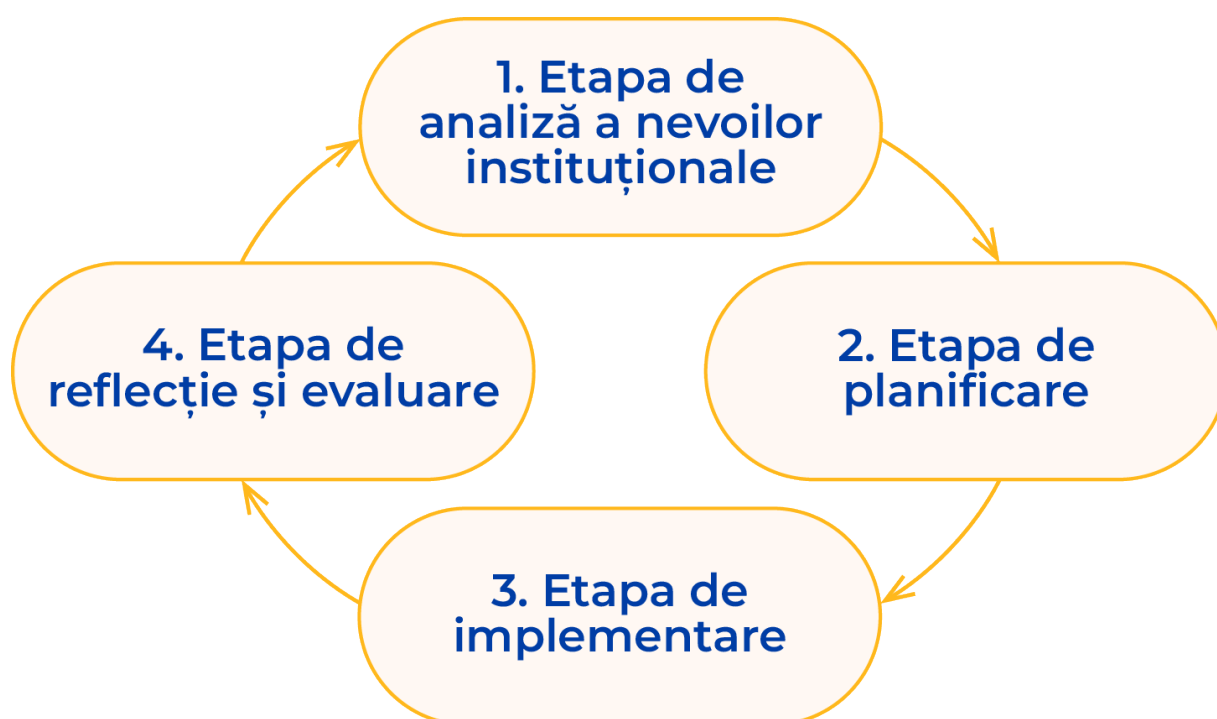
coerent de colaborare, fundamentat pe valori comune – diversitatea, echitatea și participarea. Dincolo de diagrame și planuri de acțiune, aceste repere reflectă spiritul unei școli implicate, care învață, se adaptează și evoluează constant.

1.3. Etape de realizare a Decadei educației incluzive

Implementarea Decadei educației incluzive presupune o planificare riguroasă și structurată în patru etape, menite să asigure coerența activităților și implicarea activă a tuturor participanților. Structurarea etapelor permite instituției să răspundă eficient nevoilor educaționale diverse ale elevilor, să integreze activități pedagogice, culturale și sociale și să consolideze practicile incluzive în cadrul școlii.

Echipa de coordonare a decadei tematice funcționează la nivelul instituției și este formată din personalul existent (cadre didactice, CDS, psiholog, logoped, reprezentanți ai elevilor, părinți și specialiști SAP). Nu este necesară crearea unor structuri suplimentare.

Procesul Decadei educației incluzive este conceput **ciclic** (Figura 6.) deoarece implementarea activităților incluzive nu se finalizează odată cu desfășurarea decadelor, ci presupune planificare, implementare, evaluare și ajustare continuă pentru a răspunde nevoilor variate ale elevilor și instituției. Ciclicitatea permite instituției să învețe din fiecare decada, să identifice bune practici, să corecteze eventualele lacune și să consolideze progresul în timp, astfel încât cultura incluzivă să devină sustenabilă și integrată în rutina instituției de învățământ.

Figură 6. Etapele de realizare a Decadei educației incluzive

#FărăDiscriminare

În Tabelul 3 sunt prezentate succint fiecare etapă, principalele activități și rolurile participanților implicați în realizarea Decadei, oferind un cadru clar pentru implementarea practică a procesului.

Tabel 3. Etapele de realizare a Decadei educației incluzive

Scop	Acțiuni de bază	Responsabili	Indicatori de realizare
I. Etapa de analiză a nevoilor instituționale			
Stabilirea priorităților pentru organizarea decadei educației incluzive	1.1. Ședință de constituire a echipei de coordonare; 1.2. Analiza prevederilor cadrului legal; 1.3. Analiza documentelor instituționale; 1.4. Colectarea datelor actuale privind climatul incluziv al instituției; 1.5. Ședința de stabilire a 2-3 priorități ale decadei.	Administrația instituției CMI Reprezentant al Consiliului elevilor Reprezentant al părinților (opțional)	- Echipa de coordonare este constituită oficial (ordin intern); - Minimum 70% cadre didactice au completat chestionarul; - Au fost colectate opiniile elevilor din cel puțin 50% dintre clase; - Sunt formulate 2-3 priorități; - Este creat un grup de comunicare internă (online/offline); - Este elaborat calendarul decadei.
II. Etapa de planificare			
Elaborarea planului de acțiuni al Decadei educației incluzive în concordanță cu prioritățile stabilite	2.1. Elaborarea planului detaliat al decadei (activități, termene, grup-țintă); 2.2. Corelarea activităților cu calendarul școlar; 2.3. Stabilirea responsabililor pentru fiecare activitate; 2.4. Identificarea resurselor necesare (umane, materiale, informaționale); 2.5. Aprobarea planului în cadrul Consiliului profesoral.	Administrația instituției Echipa de coordonare a decadei Cadre didactice desemnate	- Planul detaliat al Decadei educației incluzive este elaborat și aprobat prin decizie internă; - Pentru fiecare activitate sunt stabilite clar termenul de realizare și persoana responsabilă; - Activitățile planificate reflectă direct cele 2-3 priorități stabilite în Etapa I; - Sunt identificate resursele necesare (umane, materiale, informaționale) pentru minimum 80% dintre activități; - Planul este adus la cunoștința cadrelor didactice și publicat pe canalele interne ale instituției (avizier, site).
III. Etapa de implementare			
Realizarea efectivă a activităților planificate	3.1. Organizarea evenimentului de deschidere 3.2. Organizarea și desfășurarea activităților; 3.3. Monitorizarea participării elevilor, cadrelor didactice și părinților; 3.4. Organizarea evenimentului de încheiere	Administrația instituției Echipa de coordonare a decadei Cadre didactice implicate Reprezentanți ai elevilor Părinți (dacă este cazul)	- Toate activitățile planificate sunt desfășurate conform calendarului; - Minimum 80% dintre cadrele didactice și elevii incluși participă activ la activități; - Reprezentanții părinților sunt implicați în cel puțin jumătate dintre activități; - Activitățile sunt documentate prin rapoarte, fotografii sau materiale informative; - Feedbackul colectat indică relevanța și impactul activităților asupra climatului incluziv.

IV. Etapa de reflecție și evaluare

Evaluarea rezultatelor decadelor, identificarea lecțiilor învățate	4.1. Consultarea cadrelor didactice, elevilor și părinților pentru feedback	Administrația instituției Echipa de coordonare a decadelor Cadre didactice Elevii și părinții	• Feedback-ul este colectat de la minimum 70% dintre cadrele didactice și 50% dintre elevi; • Sunt identificate punctele forte și recomandările pentru îmbunătățire; • Raportul final este aprobat și valorificat pentru planificarea următoarelor decade. • Postări pe rețele de socializare și pagina web a instituției.
	4.2. Elaborarea raportului final și formularea recomandărilor pentru următorul an de studii		
	4.3. Diseminarea practicilor de succes		

Etapa I. Etapa de analiză a nevoilor instituționale are drept scop realizarea diagnozei contextului educațional al instituției, evidențiind climatul relațional, gradul de acceptare a diversității, nivelul de pregătire al cadrelor didactice pentru lucrul cu elevii cu CES și principalele dificultăți întâmpinate de elevi în procesul de integrare și participare activă. Analiza contextului actual urmărește atât identificarea punctelor forte ale instituției, bunelor practici, inițiativelor anterioare, cât și a zonelor care necesită intervenții și îmbunătățiri, precum situații de marginalizare, comunicare deficitară sau rezistență la diversitate. Rezultatele obținute constituie baza pentru planificarea strategică a activităților decadelor, asigurând coerența intervențiilor și orientarea acestora către nevoile reale ale comunității școlare.

1.1. Ședința de constituire a echipei reprezintă primul demers organizatoric formal din cadrul Etapei I și se desfășoară în luna septembrie. Scopul acestei acțiuni este formarea unui grup de lucru responsabil de coordonarea, monitorizarea și evaluarea activităților din cadrul Decadelor educației incluzive. Echipa este condusă de managerul instituției și include cadre didactice din diferite niveluri de învățământ, cadrul didactic de sprijin, psihologul, logopedul, reprezentanți ai elevilor (Consiliul elevilor), părinți activi, specialiști ai SAP și parteneri comunitari (biblioteci, ONG-uri, centre culturale). În cadrul ședinței sunt clarificate obiectivele etapei de analiză, sunt distribuite responsabilitățile și sunt stabilite termene concrete de realizare a sarcinilor. Se decide modalitatea de colectare a datelor (chestionare, discuții de grup, analiză de documente), se identifică persoanele responsabile pentru aplicarea instrumentelor și se stabilește calendarul activităților. Se discută modalitatea de sistematizare și interpretare a informațiilor colectate.

1.2. Analiza prevederilor cadrului legal constă în examinarea documentelor legislative, normative și strategice relevante pentru organizarea și implementarea educației incluzive în Republica Moldova, în vederea asigurării conformității activităților planificate cu cerințele naționale în domeniu. Cadrul legal indică direcțiile prioritare de dezvoltare, cum ar fi formarea continuă a cadrelor didactice, consolidarea serviciilor de sprijin și dezvoltarea parteneriatului școală-familie-comunitate. Astfel, activitățile organizate în cadrul decadelor nu doar răspund nevoilor instituționale, ci contribuie și la implementarea coerentă a politicilor educaționale la nivel local.

1.3. Analiza documentelor instituționale urmărește identificarea activităților anterioare care au promovat diversitatea și incluziunea, precum și a eventualelor lacune în planificare sau implementare. Informațiile obținute pot fi utilizate direct în planificarea decadelor prin valorificarea bunelor practici existente, evitarea suprapunerii activităților, adaptarea intervențiilor la resursele reale ale instituției și

formularea unor priorități coerente cu direcțiile strategice deja asumate la nivel instituțional.

1.4. Colectarea datelor actuale privind climatul incluziv al instituției presupune obținerea informațiilor reale și actualizate despre modul în care este perceput și trăit procesul incluziunii în comunitatea școlară. Acțiunea are drept scop identificarea nivelului de acceptare a diversității, a calității relațiilor dintre elevi, a gradului de implicare a elevilor cu CES în activitățile școlare, precum și a nivelului de pregătire și confort profesional al cadrelor didactice în lucrul cu diversitatea. Procesul presupune utilizarea unor instrumente variate, adaptate diferitelor categorii de beneficiari ai educației. Cadrele didactice pot completa chestionare privind dificultățile întâmpinate în adaptarea curriculară, gestionarea comportamentelor sau colaborarea cu specialiștii și părinții. Elevii pot fi consultați prin formulare adaptate vârstei, prin care își exprimă percepțiile legate de sentimentul de apartenență, relațiile cu colegii și eventualele situații de excludere. Părinții pot fi implicați prin discuții sau chestionare referitoare la colaborarea cu instituția și la nivelul de

sprijin oferit copiilor. De asemenea, pot fi realizate observații directe ale interacțiunilor din clasă și din spațiile comune, precum și analiza situațiilor de conflict sau a cazurilor de marginalizare înregistrate anterior. Întregul proces trebuie să respecte principiile confidențialității și ale participării voluntare, pentru a asigura sinceritatea răspunsurilor și validitatea rezultatelor.

1.5. Ședința de stabilire a 2–3 priorități ale decadei are rolul de a valorifica informațiile colectate anterior (analiza cadrului legal, analiza documentelor instituționale, rezultatele chestionarelor și consultărilor cu elevii și părinții) și de a transforma datele obținute în decizii concrete, relevante și realizabile. Procesul presupune analizarea problemelor identificate și gruparea acestora pe domenii (ex.: formarea cadrelor didactice, climat relațional, participarea elevilor cu CES, colaborarea cu părinții); aplicarea unor criterii de selecție (relevanță, impact estimat, fezabilitate, resurse disponibile); formularea clară, specifică și operațională a 2–3 priorități (Anexa 3).

Etapă II. Etapa de planificare are rolul de a transforma prioritățile stabilite în cadrul analizei nevoilor într-un plan concret, coerent și realizabil de activități. În această etapă, echipa de coordonare structurează intervențiile propuse, stabilește responsabilități clare și asigură integrarea decadei în dinamica generală a instituției de învățământ.

2.1. Elaborarea planului detaliat al decadei presupune formularea activităților concrete care vor fi desfășurate pe parcursul decadei, în strânsă legătură cu prioritățile stabilite anterior. Fiecare activitate este descrisă succint, precizându-se scopul, grupul-țintă (elevi, cadre didactice, părinți sau întreaga comunitate școlară), perioada de realizare și rezultatele așteptate. Planificarea trebuie să asigure echilibrul între activități de informare, formare, sensibilizare și implicare practică, astfel încât impactul educațional să fie unul complex și vizibil (Anexa 4).

2.2. Corelarea activităților cu calendarul școlar presupune integrarea armonioasă a acțiunilor planificate în structura anului de

studii, evitând suprapunerea cu perioade aglomerate (evaluări sumative, examene, evenimente instituționale). Se urmărește distribuirea echilibrată a activităților pe durata decadei, astfel încât acestea să formeze un parcurs logic și progresiv, nu o succesiune fragmentată de evenimente.

2.3. Stabilirea responsabililor pentru fiecare activitate asigură claritate organizațională și responsabilizare. Pentru fiecare acțiune planificată este desemnat un cadru didactic sau un grup de cadre didactice responsabile de organizare și coordonare. În cazul activităților complexe, pot fi implicați membri ai administrației, reprezentanți ai Consiliului școlar al elevilor sau părinți. Definirea

responsabilităților previne ambiguitățile și contribuie la monitorizarea eficientă a realizării sarcinilor.

2.4. Identificarea resurselor necesare presupune analiza resurselor disponibile la nivel instituțional, precum competențele cadrelor didactice, materialele didactice existente, parteneriatele active și spațiile adecvate pentru desfășurarea activităților. Se estimează necesarul suplimentar de resurse,

cum ar fi materiale informative, suporturi vizuale, invitați sau formatori externi.

2.5. Aprobarea planului în cadrul Consiliului profesoral reprezintă acțiunea de validare instituțională a documentului elaborat. Prezentarea publică a planului asigură transparență, implicare colectivă și asumare comună a obiectivelor decadei. În cadrul ședinței pot fi formulate sugestii de îmbunătățire, iar forma finală a planului este consemnată prin decizie oficială.

Etapa III. Etapa de implementare include organizarea și desfășurarea activităților educaționale, coordonarea eficientă a responsabililor desemnați și monitorizarea continuă a procesului de implementare. Responsabilitatea principală revine administrației instituției și echipei de coordonare, în colaborare cu cadrele didactice, reprezentanții elevilor și, după caz, cu părinții sau partenerii comunitari.

3.1. Organizarea evenimentului de deschidere marchează începutul oficial al Decadei educației incluzive și are scopul de a motiva și implica întreaga comunitate școlară în activitățile tematice planificate. Evenimentul este conceput pentru a comunica obiectivele și prioritățile decadei, pentru a prezenta echipa de coordonare și responsabilitățile fiecărui grup implicat, precum și pentru a stimula participarea activă a elevilor, cadrelor didactice și părinților. Activitățile desfășurate în cadrul acestui eveniment pot include ceremonii simbolice de inaugurare, prezentări ale proiectelor incluzive planificate, momente artistice cu mesaj de diversitate și incluziune, precum și proiecții scurte sau expoziții care evidențiază bune practici și realizări anterioare ale instituției. Evenimentul de deschidere oferă un cadru formal și festiv pentru consolidarea angajamentului comunității școlare și pentru stimularea interesului elevilor și cadrelor didactice de a participa activ în decada tematică.

3.2. Organizarea și desfășurarea activităților presupune asigurarea clarității în privința rolurilor fiecăruia, facilitează comunicarea între participanți și intervine atunci când apar dificultăți sau întârzieri. Prin coordonare activă se evită suprapunerea sarcinilor, se asigură implicarea tuturor actorilor educaționali și se menține continuitatea procesului educațional.

Se realizează pregătirea spațiilor, a materialelor didactice, a suporturilor informative și a echipamentelor necesare pentru desfășurarea activităților. Instituția se preocupă de crearea unui mediu sigur, accesibil și primitor pentru toți participanții.

3.3. Monitorizarea participării elevilor, cadrelor didactice și părinților vizează urmărirea implicării active a tuturor grupurilor-țintă. Echipa de coordonare colectează date privind prezența și participarea la activități, observă gradul de interacțiune și nivelul de implicare, și identifică eventualele obstacole în participare. Monitorizarea permite ajustarea intervențiilor în timp real și asigură atingerea obiectivelor și participarea activă.

3.4. Organizarea evenimentului de încheiere reprezintă momentul festiv de celebrare a întregii Decade a educației incluzive, care are rolul de a recunoaște și evidenția implicarea elevilor, cadrelor didactice și a partenerilor comunității școlare. Activitatea are caracter simbolic și emoțional, fiind concepută pentru a consolida sentimentul de apartenență și recunoștință față de eforturile depuse în promovarea incluziunii și diversității.

Evenimentul poate cuprinde diverse forme de manifestare, de la gala „Școala pentru toți”, expoziții tematice precum „Împreună reușim”, spectacole educative cu mesaj inclusiv, până la momente simbolice precum „Covorul Unicității” sau „Arborele recunoștinței”, care oferă comunității școlare ocazia de a celebra realizările și progresele obținute. Ceremonia „Ambasadorii Incluziunii” poate fi integrată

pentru a evidenția elevii și cadrele didactice care au contribuit semnificativ la dezvoltarea unui mediu incluziv, iar activități precum picnicul diversității, Ziua porților deschise sau proiecția video „Retrospectiva unei școli incluzive” permit implicarea întregii comunități și consolidarea mesajului decadelor tematice dedicate incluziunii.

Etapa IV. Etapa de reflecție și evaluare Analizarea rezultatelor și impactului Decadei educației incluzive, identificarea lecțiilor învățate, evaluarea gradului de atingere a obiectivelor și formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea continuă a practicilor incluzive în instituție.

4.1. Consultarea cadrelor didactice, elevilor și părinților pentru feedback vizează colectarea informațiilor despre impactul activităților desfășurate. Cadrele didactice pot oferi feedback privind eficiența activităților. Elevii pot împărtăși percepția lor asupra participării și incluziunii, iar părinții pot evalua modul în care activitățile au sprijinit dezvoltarea copilului lor. Consultarea se poate realiza prin chestionare, discuții de grup sau interviuri individuale.

4.2. Elaborarea raportului final și formularea recomandărilor pentru următorul an de studii constă în întocmirea unui document oficial care să consemneze rezultatele decadei, gradul de realizare a priorităților, lecțiile învățate și recomandările pentru viitoare acțiuni. Raportul final este aprobat de administrația instituției și valorificat în planificarea următoarelor decade, contribuind astfel la dezvoltarea sustenabilă a culturii incluzive în școală.

4.3. Diseminarea practicilor de succes contribuie la vizibilitate, transparență, valorizarea bunelor practici la nivel instituțional și comunitar.

Pentru documentare internă (memoria instituțională) pot fi realizate:

- Portofoliul decadei, care include planul de activități, materiale utilizate, produse ale elevilor și dovezi ale implementării;
- Raportul final, cu analiza impactului și recomandări;
- Prezentarea rezultatelor în cadrul Consiliului profesoral, în vederea reflecției colective;
- Publicarea unui articol pe site-ul instituției, care sintetizează obiectivele, activitățile și rezultatele obținute.

Pentru vizibilitate instituțională (comunicare publică) pot fi utile:

- Postări pe rețelele sociale oficiale ale instituției, utilizând hashtaguri tematice (#ȘcoalaIncluziva, #ÎmpreunăPentruDiversitate), care promovează mesajele-cheie și implicarea elevilor;
- Realizarea unui album foto digital sau a unui material video de sinteză;
- Organizarea sau participarea la schimburi de experiență interinstituționale, conferințe locale sau naționale, în vederea diseminării bunelor practici și consolidării parteneriatelor educaționale.

#Incluziune

1.4. Condiții de promovare a diversității și incluziunii

Promovarea incluziunii în școală nu se limitează la aplicarea unor metode didactice sau la organizarea unor activități tematice. Ea începe cu atitudinea fiecărui cadru didactic, cu modul în care acesta înțelege diversitatea, răspunde emoțiilor elevilor și gestionează interacțiunile cotidiene din clasă.

Fiecare gest, intonație sau reacție a profesorului transmite un mesaj despre ce înseamnă respectul, echitatea și apartenența. Un climat incluziv se construiește în timp, prin coerența dintre valori, cuvinte și comportamente, iar profesorul devine un reper de empatie, responsabilitate și echilibru emoțional pentru elevi.

În acest context, activitățile educaționale dedicate diversității și incluziunii capătă sens atunci când sunt susținute de relații bazate pe încredere, siguranță și respect reciproc. Atitudinile și comportamentele cadrului didactic influențează direct modul în care elevii se raportează unii la alții și la diferențele dintre ei, contribuind la formarea unei comunități școlare în care fiecare copil se simte acceptat și valorizat.

Gestionarea situațiilor sensibile

Într-o clasă caracterizată prin diversitate pot apărea situații în care un elev este exclus, etichetat, ridiculizat sau pus într-o poziție inconfortabilă. Modul în care cadrul didactic reacționează în aceste momente este esențial, deoarece transmite elevilor un mesaj clar despre limite, valori și responsabilitate. Tipurile de situații cu potențial sensibil și soluțiile profesorilor sunt prezentate în Anexa 5.

Este important ca intervenția profesorului să fie promptă, calmă și echilibrată, orientată spre protejarea demnității copilului și restabilirea unui climat de siguranță. O reacție adecvată nu presupune sancționare imediată, ci clarificarea situației, exprimarea fermă a valorilor de respect și invitarea elevilor la reflecție.

Discuțiile de grup sau momentele de reflecție realizate după un incident contribuie la conștientizarea impactului comportamentelor și la dezvoltarea empatiei. Elevii învață

astfel să recunoască greșelile, să își asume responsabilitatea și să repare relațiile prin cooperare și respect reciproc.

Limbajul respectuos

Limbajul utilizat în procesul educațional are un rol formativ major. Cuvintele pot crea siguranță și încredere sau, dimpotrivă, pot accentua sentimentul de excludere. Prin modul în care se adresează elevilor, cadrul didactic modelează norme de comunicare și relaționare.

Este recomandat ca profesorii să evite etichetele, comparațiile, sarcasmul și generalizările, optând pentru un limbaj care susține, descrie comportamente și încurajează progresul. Formulările care pun accent pe efort, cooperare și dezvoltare personală contribuie la construirea unei imagini pozitive de sine și la crearea unui climat emoțional sigur.

Un limbaj respectuos transmite mesajul că fiecare copil contează și că diferențele sunt acceptate și valorizate. În acest fel, comunicarea devine un instrument de incluziune și de consolidare a relațiilor pozitive în clasă.

Participarea tuturor elevilor

Incluziunea presupune mai mult decât prezența fizică a elevilor la activități; ea implică participare reală și semnificativă. Profesorul are rolul de a observa ritmul, nevoile și nivelul de implicare al fiecărui elev, creând contexte de învățare accesibile și stimulative.

Adaptarea sarcinilor de lucru, diversificarea rolurilor în activitățile de grup și încurajarea cooperării permit fiecărui copil să contribuie în mod autentic. Accentul se mută astfel de la competiție la colaborare, iar succesul este perceput ca rezultat al efortului comun.

Prin aceste practici, elevii învață să lucreze împreună, să se sprijine reciproc și să recunoască valoarea contribuției fiecăruia, consolidând sentimentul de apartenență la grup.

Dialogul constructiv

Dialogul este fundamentul unei comunități școlare incluzive. Profesorul modelează ascultarea activă, exprimarea empatică și respectul față de opiniile diferite, oferind elevilor un exemplu de comunicare echilibrată.

Stabilirea împreună cu elevii a unor reguli clare de dialog – ascultarea fără întreruperi, respectarea punctelor de vedere, evitarea ridiculizării - creează un cadru sigur pentru exprimare și învățare. Metodele interactive, precum cercul de discuții, jocul de rol sau dezbateră moderată, transformă activitățile educaționale în experiențe vii de învățare socială.

Un profesor atent la calitatea dialogului devine un garant al climatului emoțional din clasă, sprijinind dezvoltarea competențelor de comunicare, empatie și gândire critică ale elevilor.

Autorefectarea cadrului didactic

Practica educațională incluzivă presupune nu doar aplicarea unor strategii, ci și un proces constant de autorefectare din partea cadrului didactic. Conștientizarea propriilor atitudini, reacții emoționale și așteptări față de elevi contribuie la prevenirea manifestărilor involuntare de excludere sau etichetare.

Întrebări precum *Cum reacționez în situații tensionate?*, *Pe cine încurajez mai frecvent?*, *Ofer tuturor elevilor oportunități reale de participare?* pot sprijini cadrele didactice în ajustarea continuă a propriei practici. Autorefectarea devine astfel un instrument de dezvoltare profesională și un element esențial în menținerea unui climat educațional echilibrat și incluziv.

Delimitarea rolului educațional

În promovarea incluziunii, cadrul didactic are un rol educațional și formativ, nu unul de consiliere psihologică. Profesorul creează contexte sigure de învățare, facilitează dialogul și sprijină participarea tuturor elevilor, fără a substitui intervențiile specializate.

În situațiile care depășesc cadrul educațional, colaborarea cu psihologul școlar, cadrul didactic de sprijin și alți specialiști asigură

continuitatea și adecvarea sprijinului oferit copilului, protejând atât elevul, cât și cadrul didactic.

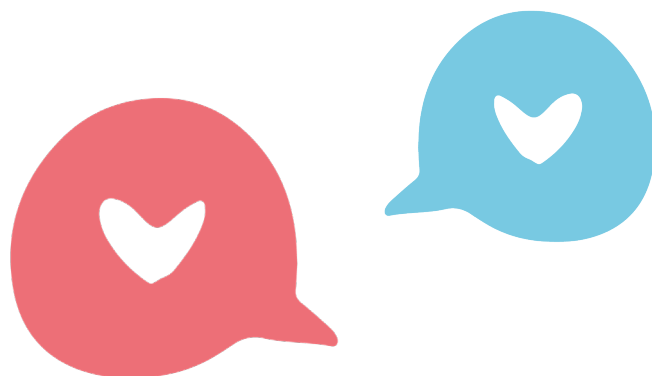
Gestionarea cu tact a situațiilor sensibile, utilizarea unui limbaj respectuos, asigurarea participării tuturor elevilor și promovarea dialogului constructiv, susținute de autorefectare profesională și delimitarea clară a rolurilor, reprezintă condiții esențiale pentru construirea unui climat educațional incluziv.

Pentru susținerea aplicării practice a acestor principii, cadrele didactice pot utiliza **Lista de verificare pentru atitudini și comportamente incluzive** (Anexa 6). Aceasta sprijină observarea și ajustarea practicilor educaționale și poate fi utilizată individual, în cadrul echipelor metodice sau în activitățile de formare profesională, contribuind la consolidarea unui climat de siguranță și apartenență în școală.

Monitorizarea și evaluarea

Monitorizarea și evaluarea activităților educaționale dedicate diversității și incluziunii reprezintă un demers necesar pentru asigurarea calității, coerenței și relevanței acestora. Procesul de evaluare este orientat spre reflecție și îmbunătățire continuă, având rolul de a sprijini ajustarea practicilor educaționale și consolidarea unei culturi instituționale incluzive, nu doar de a răspunde unor cerințe de raportare.

Indicatorii de monitorizare pot viza nivelul de participare al elevilor, percepția acestora asupra siguranței și apartenenței în mediul școlar, precum și gradul de implicare al cadrelor didactice și al părinților. Colectarea feedbackului din partea copiilor constituie un element central al abordării bazate pe drepturile copilului și oferă informații relevante pentru înțelegerea impactului real al activităților desfășurate.

Rezultatele evaluării pot fi utilizate pentru adaptarea și îmbunătățirea activităților viitoare, pentru dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului educațional și pentru consolidarea unei culturi școlare orientate spre echitate, incluziune și bunăstare.

Asigurarea continuității

Decadele tematice nu reprezintă inițiative izolate, ci fac parte dintr-un proces educațional durabil, orientat spre dezvoltarea și consolidarea unei culturi incluzive la nivel instituțional. Fiecare școală este încurajată să adapteze ideile și materialele propuse, integrându-le în activitățile curente și în toate domeniile curriculare, în funcție de specificul comunității educaționale.

În acest mod, incluziunea devine o realitate trăită în viața școlii, nu doar un obiectiv declarat – o cultură a grijii, a colaborării și a încrederii reciproce, construită prin acțiuni consecvente și relații autentice.

Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale și a copiilor din grupuri vulnerabile reprezintă o prioritate în asigurarea dreptului la educație pentru toți copiii. Aceasta presupune adaptarea mediilor de învățare, aplicarea strategiilor de predare diferențiată și colaborarea interdisciplinară dintre cadrele didactice, personalul de suport și familie.

În acest context, decadele tematice pot fi valorificate ca instrument educațional pentru sensibilizarea comunității școlare, reducerea prejudecăților și promovarea empatiei și solidarității. Activitățile propuse trebuie să fie accesibile, flexibile și adaptate diversității de nevoi, evitând abordările formale sau superficiale.

Prin abordări educaționale sensibile la contextul cultural, social și lingvistic, școala contribuie la crearea unui mediu incluziv, în care fiecare copil are oportunitatea de a participa activ, de a învăța și de a se dezvolta.

#FărăDiscriminare

II. ACTIVITĂȚI EDUCATIONALE REALIZATE ÎN CADRUL DECADEI EDUCAȚIEI INCLUZIVE

Pentru a sprijini planificarea activităților din cadrul decadelor tematice, mai jos (Tabel 4) sunt prezentate exemple de acțiuni care pot fi adaptate în funcție de vârsta elevilor, nevoile instituției și resursele disponibile.

Aceste propuneri sunt orientative și pot fi combinate creativ, în spiritul colaborării dintre elevi, cadre didactice, părinți și comunitate.

Tabel 4. Exemple de activități recomandate

Beneficiari	Tipuri de activități
Elevi	• Lecții tematice despre empatie, cooperare și respect; • Jocuri de rol, povești, filme educative; • Ateliere de desen, colaje și expoziții; • Activități comune între elevi cu și fără CES.
Părinți	• Ședințe tematice privind sprijinul copiilor; • Ateliere de comunicare pozitivă și educație parentală; • Discuții despre rolul familiei în educația incluzivă; • Activități părinte-copil, campanii de solidaritate.
Cadre didactice	• Ateliere de bune practici și reflecții pedagogice; • Sesiuni de mentorat; • Exemple de adaptare și individualizare a învățării; • Întâlniri interdisciplinare și partajare de resurse; • Activități de auto-reflecție profesională.
Comunitate	• Parteneriate cu ONG-uri, biblioteci, centre culturale; • Campanii locale de sensibilizare și voluntariat; • Expoziții publice; • Evenimente cu implicarea mai multor generații; • Promovarea istoriilor de succes locale.
Promovare și vizibilitate	• Colț vizual al diversității în instituție; • Expunerea lucrărilor elevilor, panouri tematice; • Postări și mesaje online cu activitățile decadelor; • Colaborare cu mass-media locală pentru vizibilitate;
Reflecție și evaluare	• Chestionare pentru elevi, profesori și părinți; • Panoul „Ce am învățat?” / „Ce putem îmbunătăți data viitoare?”; • Discuții de reflecție în clasă și în echipa pedagogică.

Pentru o implementare eficientă, cadrul didactic este încurajat să:

- utilizeze exemple reale, situații autentice și materiale vizuale relevante;
- asigure ritm și claritate prin instrucțiuni simple, etape clare și sarcini realizabile;
- combine metode precum conversația ghidată, jocul de rol, studiile de caz, lucrul în echipă;
- evite supraîncărcarea informațională și să folosească un limbaj accesibil;
- ofere timp și spațiu pentru reflecție și exprimarea diverselor perspective;
- ajusteze nivelul sarcinilor pentru elevii care necesită suport suplimentar;
- creeze ocazii de participare pentru toți elevii, inclusiv cei retrași sau anxioși.

În planificarea și facilitarea activităților, profesorul va avea în vedere:

- evitarea stereotipurilor, etichetării și generalizărilor;

- selectarea unor exemple care nu stigmatizează sau expun elevi vulnerabili;
- atenție la micile semnale de disconfort (tăcere bruscă, retragere, agitație, tensiune);
- asigurarea unui cadru în care elevii se simt liberi să-și exprime opiniile fără teamă de ridiculizare;
- monitorizarea dinamicii de grup pentru prevenirea excluderii sau marginalizării elevilor.

Activitățile se desfășoară într-un spațiu în care:

- sunt încurajate dialogul, ascultarea activă și cooperarea;
- elevii se simt văzuți, auziți și respectați;
- diferențele sunt tratate ca oportunități de învățare;
- sunt promovate comportamente-model: empatie, solidaritate, comunicare non-violentă;
- fiecare elev poate contribui în ritmul său, conform potențialului propriu.

2.1. Lecții tematice dedicate promovării diversității și incluziunii

Abordarea centrată pe copil presupune respectarea dreptului acestuia de a-și exprima opinia și de a participa activ la procesul educațional, în acord cu vârsta și nivelul său de dezvoltare. Implicarea reală a elevilor în activitățile școlare contribuie la creșterea motivației pentru învățare, la dezvoltarea competențelor socio-emoționale și la consolidarea sentimentului de apartenență la comunitatea școlară.

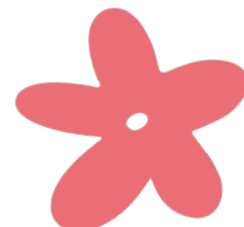
În acest sens, activitățile educaționale dedicate diversității și incluziunii trebuie să creeze contexte de învățare sigure și favorabile, în care elevii se simt ascultați, respectați și valorizați. În cadrul decadelor tematice, este important ca elevii să fie implicați nu doar în calitate de beneficiari, ci și ca participanți activi în planificarea, desfășurarea și reflectarea asupra activităților realizate.

Promovarea bunăstării emoționale și a relațiilor pozitive reprezintă o condiție esențială pentru realizarea incluziunii în mediul școlar. Școala are responsabilitatea

de a asigura un climat educațional bazat pe respect și siguranță, prevenind manifestările de discriminare, stigmatizare sau excludere și susținând participarea echitabilă a tuturor elevilor.

Educația pentru diversitate și incluziune se realizează cel mai eficient atunci când valorile sunt trăite zi de zi în școală, nu doar enunțate. Prin lecțiile dedicate acestui scop, elevii învață să se cunoască pe sine, să accepte diferențele și să construiască relații bazate pe respect și cooperare.

Dirigintele are un rol determinant în promovarea unității de mesaj, asigurând coerență și uniformitate la nivelul instituției, în timp ce fiecare cadru didactic contribuie, prin disciplina pe care o predă, la consolidarea acelorași concepte printr-o abordare transversală.

Tematicile propuse pentru fiecare ciclu reflectă o abordare progresivă, în care complexitatea și profunzimea subiectelor cresc odată cu vârsta elevilor. Firul narativ comun „*De la cunoaștere la acțiune pentru incluziune*” ghidează parcursul educațional de la autocunoaștere și empatie în ciclul primar, la conștientizare și respect în cel gimnazial, până la implicare civică și responsabilitate socială în liceu. Fiecare set de lecții se încheie cu un **mini - produs final** (panou, eseu, expoziție, proiect social) care transformă învățarea în experiență aplicată și vizibilă. De asemenea, se recomandă crearea unei **legături tematice între lecțiile decadelor**

- de exemplu, diversitate, respect și cooperare
- pentru a menține continuitatea și sensul educației incluzive pe parcursul întregului an școlar. Astfel, elevul parcurge un traseu educațional coerent, în care învățarea despre diversitate și incluziune devine o experiență personală, relațională și comunitară, iar școala - un spațiu în care fiecare copil contează.

Tabelul 5 oferă o imagine de ansamblu asupra tematicilor propuse și exemplelor de activități extracurriculare prin care școala poate extinde educația pentru diversitate și incluziune dincolo de ora de clasă, implicând întreaga comunitate educațională.

Tabel 5. Strategia de promovare a educației incluzive în școală

Nivel	Finalități	Teme	Recomandări de transversalitate	Activități extracurriculare/comunitare
Primar	Înțelegerea diversității prin experiențe personale	Eu și familia mea - suntem diferiți, dar împreună	Integrare transversală în toate disciplinele: limba română, arte, dezvoltare personală, matematică, educație fizică.	Colaj comun „Arborele diversității” Expoziție de desene „Prietenii mei” Oră de lectură în bibliotecă.
Gimnazial	Valorizarea diferențelor din școală și comunitate.	Înțelegem. Acceptăm. Învățăm împreună	Toate disciplinele - exemple aplicate în educație civică, geografie, fizică, chimie, limbi străine.	„Harta comunității mele”; dezbateri organizată de consiliul elevilor; atelier în bibliotecă.
Liceal	Reflecție asupra echității și responsabilității civice.	Demnitatea și drepturile fiecărui om	Abordare interdisciplinară: limba română, TIC, științe sociale, istorie, biologie, matematică.	Dezbateri publice „Egalitatea nu înseamnă identitate”; podcast sau expoziție foto „Vocea diversității”.
Comunitar	Implicarea familiilor și comunității	Împreună pentru o școală prietenoasă	Activități intersectoriale cu părinți, SAP, APL, ONG-uri și parteneri educaționali.	Ședință cu părinții facilitată de psiholog; „Cafenea publică a incluziunii”; expoziție comună elevi-părinți.

Educația pentru diversitate și incluziune devine eficientă atunci când este trăită constant, nu doar în cadrul unei ore tematice. Fiecare cadru didactic are rolul **de a insera valorile și conceptele acestor lecții** în disciplina pe care o predă, transformându-le în experiențe de învățare zilnică. Astfel, profesorul:

- identifică valorile cheie promovate (empatie, cooperare, respect, diversitate);
- le conectează cu competențele specifice disciplinei pe care o predă;
- propune exerciții scurte, conversații, exemple sau jocuri de rol **care să arate concret cum pot fi aplicate acestea în activitatea de zi cu zi;**

- colaborează cu alți colegi pentru a asigura **coerența mesajului educațional** între discipline și la nivel de clasă și școală.

În ciclul primar, unde același învățător predă mai multe discipline, aceste concepte se pot integra firesc în activitățile zilnice (lecturi la limba română, probleme de cooperare la matematică, jocuri de echipă la educație fizică, colaje la artă).

În gimnaziu și liceu, dirigintele și profesorii pot coopera pentru a include aceleași valori în exemple, texte, exerciții sau proiecte, asigurând unitatea de mesaj la nivel instituțional.

Totodată, lecțiile tematice pot fi extinse prin **activități extracurriculare și comunitare** - lecturi în bibliotecă, campanii de clasă, expoziții, proiecte comune cu părinții sau inițiative coordonate de consiliul elevilor - care consolidează legătura dintre școală, familie și comunitate.

Prin aceste activități, elevii învață să trăiască valorile incluziunii în acțiune, contribuind la formarea unei **culturi școlare deschise și prietenoase pentru toți**.

În continuare, sunt prezentate modele de planuri de lecții destinate ciclului primar (set de 4 lecții), construite într-o succesiune logică care sprijină dezvoltarea treptată a competențelor socio-emoționale și a atitudinilor incluzive la copii.

Parcursul propus pornește de la **descoperirea propriei identități și a diferențelor dintre colegi**, continuă cu **formarea comunicării pozitive și a spiritului de cooperare**, și se finalizează cu **promovarea prieteniei, a respectului și a acceptării diversității**.

Fiecare lecție poate fi adaptată contextului instituțional și nivelului de dezvoltare al elevilor, menținând accentul pe crearea unei clase în care fiecare copil se simte valorizat și sprijinit.

2.1.1. Lecții pentru învățământul primar

Set de lecții pentru ciclul primar - „Învăț să mă cunosc și să-i accept pe ceilalți”
(patru lecții care dezvoltă empatia, cooperarea și prietenia prin joc, poveste și acțiune)

La vârsta școlară mică (7-10 ani), copiii învață cel mai bine prin experiențe directe, joc, cooperare și explorare senzorială. Conform teoriei dezvoltării cognitive a lui Jean Piaget, gândirea este predominant concretă, iar învățarea se bazează pe acțiune și pe legătura dintre emoție și cunoaștere. Mediul sigur, afectiv și predictibil este esențial pentru dezvoltarea curiozității, încrederii și motivației pentru învățare. Activitățile propuse pentru ciclul primar valorifică curiozitatea naturală a copilului, nevoia de mișcare și de exprimare

liberă, oferind contexte de învățare bazate pe acțiune, poveste și cooperare. Prin joc, artă, conversație și activități de grup, elevii descoperă ce înseamnă unicitatea, prietenia și respectul față de ceilalți.

Setul de patru lecții pentru ciclul primar dezvoltă competențele socio-emoționale ale copiilor într-o progresie naturală - de la autocunoaștere și acceptarea diversității, la empatie, cooperare și asumarea angajamentului comun de a construi o clasă unită, sigură și incluzivă.

#Incluziune

LECȚIA 1

Subiectul: „Fiecare dintre noi e unic”

Obiectivele lecției:

1. Să observe asemănări și diferențe între colegi;
2. Să exprime în mod pozitiv calitățile proprii și ale colegilor;
3. Să manifeste respect și bucurie față de unicitatea fiecărei persoane.

Cuvinte - cheie: Unicitate - Diversitate - Respect - Prietenie - Empatie

Materiale necesare:

- oglindă mică sau o imagine cu un mozaic colorat;
- cartonașe în formă de inimă sau floare;
- markere colorate, lipici;
- coli A4 „cutia cu complimente” (o cutie decorativă);
- muzică veselă de fundal.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Crearea unei atmosfere pozitive și activarea curiozității.	Învățătorul arată o oglină și întreabă: „Cine se uită în oglindă dimineața?” „Ce vedeți acolo?” Elevii răspund. Învățătorul continuă: „Oglinda ne arată cât de diferiți suntem, dar și cât de mult ne asemănăm!” Uneori suntem veseli și zâmbitori, alteori, ne doare ceva și suntem triști, avem ochi și păr de culori diferite, unii din noi poartă ochelari, alții nu, dar toți avem sentimente, dorințe și speranțe.	Conversație dirijată, asociere vizuală
2. Activitatea principală „Grădina clasei mele”	10 min	Copiii descoperă ce îi face speciali.	a) Fiecare copil primește un cartonaș în formă de floare. În mijloc scrie numele său, iar pe petale scrie/ desenează 3 lucruri care îl fac unic (ex: „îmi place să dansez”, „am o pisică albă”, „port ochelari roșii”). b) Elevii se ridică, se plimbă prin clasă și găsesc un coleg cu care au ceva comun (o petală asemănătoare). Se îmbrățișează sau bat palma. c) Fiecare elev lipește floarea pe panoul comun „Grădina clasei mele”.	Joc interactiv, exprimare grafică, mișcare în spațiu

3. Activitatea de reflecție - „Cuvinte care înfloresc”	10 min	Conștientizarea valorii fiecăruia și dezvoltarea empatiei.	Învățătorul scoate „Cutia cu complimente”. Fiecare elev extrage un cartonaș cu un mesaj pozitiv: „Ești un bun prieten!”, „Îți mulțumesc că mă ajuți!”, „Îmi place cum zâmbești!”. Copiii pot adăuga propriile complimente și le pun înapoi în cutie pentru colegi. Elevii pot alege să ofere complimentul unei persoane din clasă sau să îl păstreze pentru sine, dacă simt că li se potrivește mesajul. Se discută: „Cum ne simțim când primim un compliment?” și „Cum ne simțim când oferim un compliment?”.	Joc simbolic, reflecție emoțională
4. Concluzii și evaluare	10 min	Fixarea valorii centrale.	Învățătorul privește împreună cu copiii panoul cu flori și spune: „Nicio floare nu seamănă cu alta, dar împreună facem grădina mai frumoasă.” Învățătorul invită elevii la reflecție. Se alege o floare simbolică pentru clasă (cea mai colorată, cea mai veselă etc.). Urmează un joc de autoevaluare: elevii stau în cerc și, la fiecare afirmație, ridică un deget sau un bilețel colorat: „Astăzi am spus ceva frumos unui coleg.”, „Am descoperit ceva nou despre mine.”, „M-am simțit bucuros în echipă.”. La final, 3-5 voluntari împărtășesc ce au învățat sau cum s-au simțit. Învățătorul încheie cu mesajul: „Fiecare dintre voi e o floare frumoasă din grădina clasei noastre.”	Reflecție colectivă, feedback pozitiv

Concluzia învățătorului: „Astăzi am învățat că fiecare dintre noi are ceva frumos și special. Când privim cu bunătate și curiozitate spre ceilalți, descoperim prieteni minunați. Diversitatea nu ne desparte, ci ne face mai bogați”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării copiilor în activitățile de grup și modul în care își exprimă calitățile personale;
- Autoevaluare prin gesturi sau bilețele colorate la afirmațiile:
 - „Am spus ceva frumos unui coleg”;
 - „Am descoperit ceva nou despre mine”;
 - „M-am simțit bucuros în echipă”;

- Evaluarea cunoștințelor noi (vezi mai sus: ce am învățat azi despre mine sau despre un/o coleg/ă?) și a emoțiilor (cum m-am simțit azi?);
- Feedback verbal pozitiv din partea învățătorului și reflecție colectivă la finalul lecției.

Produs final: Panoul colectiv „Grădina clasei mele” - compus din florile create de copii, expus în sala de clasă ca simbol al diversității și unității grupului.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Compunere scurtă „Cine sunt eu?” sau completarea fișei „Trei lucruri care mă fac special”.
Matematică	Activitate de asociere „Ce avem la fel / Ce e diferit” - compararea obiectelor, formelor sau culorilor, introducând ideea de diversitate.
Arte plastice	Desen „Floarea mea colorată” - fiecare petală reprezintă o calitate personală.
Educație fizică	Joc „Găsește perechea ta” - elevii identifică un coleg cu o trăsătură comună (culoare preferată, hobby).
TIC	Crearea unui colaj digital „Clasa noastră unică” - poze sau desene realizate de copii.

Activități extracurriculare

Tip de activitate	Descriere / obiectiv
Expoziția „Grădina unicității”	Colaj colectiv cu florile copiilor și mesajul comun „Suntem diferiți, dar împreună formăm o familie.”
„Cutia complimentelor”	Fiecare copil scrie un mesaj pozitiv pentru un coleg; activitate reluată lunar pentru menținerea climatului pozitiv.
Joc teatral „O zi din viața mea”	Copiii prezintă scurt momente care îi reprezintă, stimulând exprimarea autentică și respectul reciproc.
Moment cu părinții	Prezentarea expoziției și a reflecțiilor copiilor despre unicitate; consolidarea parteneriatului școală - familie.
Colțul poveștilor diferite	Lectură ghidată cu texte despre diversitate (ex.: „Prietenul meu Andrei”, „Eu sunt eu”).

Repere de extindere pentru clasele III-IV

- Discuție ghidată despre respectul pentru diferențele de opinie și cultură;
- Realizarea unui interviu între colegi: „Ce mă face pe mine unic?”;
- Scriere creativă: „O zi din viața mea, văzută de un coleg”;
- Introducerea conceptului de prejudecată / stereotip, explicat prin exemple din viața școlii.

LECȚIA 2

Subiectul: „Cuvintele care construiesc prietenia”

Obiectivele lecției:

1. Să distingă între cuvinte/expresii care susțin relațiile și cele care rănesc;
2. Să exprime corect emoțiile și nevoile folosind „mesajul EU”;
3. Să manifeste respect în conversațiile cu colegii prin ton adecvat și formule de politețe.

Cuvinte - cheie: Respect - Empatie - Prietenie - Ascultare - Mesajul „EU”

Materiale necesare:

- cartonașe roșu/galben/verde (semaforul cuvintelor);
- bilețele cu replici (pozitive/negative, adaptate vârstei);
- fișă a4 „transformă mesajul” (2–3 exemple);
- afiș a3 „cuvinte care ajută / cuvinte care rănesc”;
- markere, bandă adezivă;
- „cutia cu mulțumiri” (o cutie decorativă);
- muzică de fundal liniștitoare.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activare pozitivă și setarea temei	Învățătorul arată trei cartonașe colorate (roșu, galben, verde) și spune: „Astăzi învățăm să folosim <i>cuvinte-pod</i> , nu <i>cuvinte-zid</i> .” Elevii oferă exemple rapide de cuvinte care ajută („Mulțumesc”, „Te rog”, „Îmi pare rău”). Apoi, învățătorul distribuie bilețele cu diferite replici (de exemplu: „Nu știi nimic!”, „Hai că poți!”, „Mă bucur că ai reușit!”). Pe rând, elevii citesc și ridică un cartonaș: roșu - <i>rănește</i> , galben - <i>poate răni</i> , verde - <i>ajută</i> . Urmează o scurtă discuție despre cum pot fi reformulate replicile pentru a deveni <i>cuvinte-pod</i> .	Conversație dirijată, asociere vizuală
2. Activitatea principală „Semaforul cuvintelor”	10 min	Conștientizarea limbajului care ajută/rănește.	Învățătorul arată trei cartonașe colorate (roșu, galben, verde) și spune: „Astăzi învățăm să folosim <i>cuvinte-pod</i> , nu <i>cuvinte-zid</i> .” Elevii oferă exemple rapide de cuvinte care ajută („Mulțumesc”, „Te rog”, „Îmi pare rău”). Apoi, învățătorul distribuie bilețele cu diferite replici (de exemplu: „Nu știi nimic!”, „Hai că poți!”, „Mă bucur că ai reușit!”). Pe rând, elevii citesc și ridică un cartonaș: roșu - <i>rănește</i> , galben - <i>poate răni</i> , verde - <i>ajută</i> . Urmează o scurtă discuție despre cum pot fi reformulate replicile pentru a deveni <i>cuvinte-pod</i> .	Învățare prin joc, reflecție rapidă

3. Exersare ghidată „Mesajul EU”	10 min	Exersarea formulării non-agresive	Pe fișa „Transformă mesajul”, elevii rescriu 2–3 enunțuri: „Tu mă superi!” → „ Eu mă simt trist când... Aș vrea să...”. 1 exemplu scris, 1 desenat pentru elevii care preferă.	Modelare, lucru individual și în perechi
4. Joc de rol „Podul prieteniei”	10 min	Aplicarea în situații reale de clasă	În perechi, joacă scena de două ori: varianta fără grijă la cuvinte și varianta cu „mesaj EU” + ton calm + propunere de soluție. Observatorii notează pe afiș 2–3 „cuvinte care ajută”.	Joc de rol, feedback colegial
5. Concluzii și evaluare	10 min	Fixarea valorii centrale și angajament	„Termometrul emoțiilor” (1–5): cum m-am simțit când am folosit cuvinte bune? Cum m-am simțit când am folosit cuvinte care rănesc? Fiecare alege un cuvânt bun - angajament pentru ziua de azi și îl depune în Cutia cu mulțumiri .	Reflecție colectivă, feedback pozitiv

Concluzia învățătorului: „Astăzi am învățat că **felul în care spunem** contează la fel de mult ca ceea ce spunem. Cuvintele pot construi poduri între noi. Când folosim respect și empatie, prietenia crește.”

Evaluare formativă:

- Observarea comportamentului verbal și nonverbal al copiilor în activitățile de comunicare.
- Autoevaluare prin bilețele colorate sau expresii personale („Mi-a plăcut când am spus ceva frumos.”, „Am învățat să vorbesc mai blând.”).

- Feedback verbal pozitiv și încurajare din partea învățătorului.

Produs final: Imagine colectivă - „Cuvinte care construiesc prietenia” - un **pod realizat din bilețele** pe care elevii au scris cuvinte și expresii pozitive. Fiecare bilet reprezintă „o cărămidă” a comunicării respectuoase. Produsul este expus în clasă ca suport vizual pentru cultivarea comunicării constructive și prietenoase.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Mini-scriere: 3 replici prietenoase către un personaj; identificarea formulelor de politețe într-un text scurt.
Matematică	„Explic pașii cu cuvinte care ajută”: elevul A explică rezolvarea, elevul B bifează pe o listă: clar, calm, respectuos.
Arte plastice	Afiș „Cuvintele care ajută” (scris cu litere mari și ilustrații proprii; pictograme pentru „mesajul EU”).
Educație fizică	Punct bonus de echipă pentru folosirea vizibilă a expresiilor de sprijin („Hai!”, „Poți reuși!”, „Mulțumesc!”).
TIC	Nor de cuvinte (word cloud) din expresiile colectate în lecție; realizat de învățător pe baza cuvintelor propuse de elevi. Afiș digital pentru clasa virtuală.

Activități extracurriculare

Tip de activitate	Descriere / obiectiv
Panoul „Cuvinte care ajută”	Colectarea de expresii pozitive timp de o săptămână; panoul se actualizează după conflicte rezolvate pozitiv.
„Cutia cu mulțumiri”	Elevii lasă bilețele de apreciere anonimă; se citesc 3 bilețele la final de săptămână pentru cultivarea recunoștinței.
Joc teatral „Spun același lucru, altfel”	Scenete de 30–40 secunde în care aceeași idee este exprimată mai întâi nepotrivit, apoi prietenos; dezvoltarea empatiei și autocontrolului.
Moment cu părinții	La finalul zilei, 2 elevi demonstrează „mesajul EU” într-un scurt dialog pozitiv. Învățătorul invită un părinte să reformuleze o replică, oferind un exemplu de comunicare blândă. Fiecare familie primește o fișă-magnet cu 5 expresii-cheie pentru acasă, ca memento al cuvintelor care ajută.

Repere de extindere pentru clasele III–IV

- Analiza unor **situații de conflict verbal** și identificarea modalităților de rezolvare pașnică.
- Exersarea **comunicării asertive** – cum pot spune ce simt fără să rănesc.
- Elaborarea unui **dicționar ilustrat de cuvinte frumoase ale clasei**.
- Activitate reflexivă: „Cum se simte un coleg când aude vorbe frumoase?”.

LECȚIA 3

Subiectul: „Ne reușește împreună !”

Obiectivele lecției:

1. Să identifice importanța colaborării și a sprijinului reciproc;
2. Să manifeste comportamente de ajutor și încurajare în activitățile de echipă;
3. Să reflecteze asupra modului în care fiecare contribuie la succesul comun.

Cuvinte - cheie: Cooperare - Ajutor - Echipă - Respect - Prietenie

Materiale necesare:

- cartonașe colorate cu imagini de activități în echipă (fotbal, puzzle, construcție, curățenie...)
- hârtie mare (flipchart) și markere;
- piese de puzzle din carton (fiecare copil primește una);
- coșuleț cu bilețele: „gesturi mici de ajutor”;
- muzică veselă de fundal;
- videoclip: „Anastasia Chiriac - Învățăm Împreună”
<https://www.youtube.com/watch?v=uievvgjftzm>

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Crearea unei atmosfere de colaborare	Învățătorul întreabă: „Când ți-a fost mai ușor - când ai făcut ceva singur sau cu un prieten?” Elevii răspund liber. Se citește proverbul: „Unde-s doi, puterea crește.” Se discută scurt ce înseamnă.	Conversație dirijată
2. Activitatea principală - Joc „Podul echipei”	10 min	Conștientizarea importanței cooperării	Copiii sunt împărțiți în 3-4 grupuri. Fiecare primește foi colorate, lipici și sarcina: „Construiți împreună un pod din hârtie care să poată susține o jucărie mică.” După 5 minute, echipele testează podurile și discută: „Cum ați reușit? Ce a contat mai mult ideea, răbdarea sau ajutorul?”	Învățare prin cooperare, joc de echipă.
3. Activitatea de reflecție „Piesa mea din puzzle”, vizionare video	10 min	Înțelegerea contribuției fiecăruia și consolidarea mesajului despre cooperare	Fiecare copil primește o piesă de puzzle din carton și scrie pe ea o calitate pe care o aduce în echipă (ex.: „Îmi place să ajut”, „Sunt atent”, „Îi încurajez pe ceilalți”). Apoi, se proiectează videoclipul „Anastasia Chiriac - Învățăm Împreună”. După vizionare, urmează o conversație: – „Cum a reușit Anastasia să fie parte din echipă?” – „Ce au făcut colegii ei pentru a o sprijini?” – „Cum putem și noi să fim o echipă adevărată?” Elevii finalizează puzzle-ul comun: „Clasa noastră - echipa noastră”.	Exprimare grafică, reflecție personală.

4. Activitatea complementară „Gesturi mici de ajutor”	10 min	Dezvoltarea comportamentelor prosociale	Fiecare elev extrage un bilețel din coșuleț (ex.: „Ajut un coleg la făcut curățenie”, „Împart creioanele”, „Zâmbesc unui coleg”). Copiii aleg un gest pe care îl vor realiza până la următoarea oră.	Joc simbolic, angajament comportamental.
5. Concluzie și evaluare	10 min	Fixarea valorii centrale	Elevii stau în cerc și răspund: „Ce am învățat astăzi despre a lucra împreună?” Încheiere: „Fiecare dintre noi e o piesă importantă. Doar împreună formăm o clasă puternică!”	Reflecție colectivă, feedback pozitiv.

Concluzia învățătorului: „Astăzi am descoperit că atunci când lucrăm împreună, nu doar că reușim mai repede, dar ne simțim mai fericiți. Fiecare aduce ceva valoros în echipă - un zâmbet, o idee, o mână de ajutor. Împreună putem face lucruri minunate!”

Evaluare formativă:

- Observarea comportamentelor de cooperare, sprijin reciproc și ascultare activă.
- Reflecție colectivă prin întrebări: „Cum am lucrat împreună?”, „Ce am putea face altfel data viitoare?”

- Autoevaluare simbolică: „Am ajutat un coleg.” „Am ascultat ideile altora.”

Produs final: Panoul colectiv „Clasa noastră - echipa noastră”, realizat din piesele de puzzle cu calitățile fiecărui elev, expus în clasă ca simbol al unității.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Povestire scurtă „Cum am reușit împreună” sau dialoguri în perechi despre cooperare.
Matematică	Joc „Rezolvăm în echipă” - împărțirea problemelor pe etape (un elev citește, altul calculează, altul verifică).
Arte plastice	Realizarea unui colaj comun „Echipa noastră colorată”.
Educație fizică	Joc „Trenul prieteniei” - echipe care parcurg traseul ținându-se de umeri.
TIC	Crearea unui desen digital comun cu tema „Împreună suntem mai buni”.

Activități extracurriculare

Tip de activitate	Descriere / obiectiv
Atelier „Construcția clasei de vis”	Elevii, în grupuri, desenează sau construiesc din hârtie o „clasă a visurilor” unde toți se ajută.
Ziua cooperării	Se desfășoară o zi cu jocuri de echipă, activități mixte și un moment comun „Mulțumesc, colegi!”.

Campanie de clasă „Ne reușește împreună”	Elevii primesc misiuni zilnice de ajutor reciproc (ex. „Astăzi încurajez pe cineva nou”).
Moment cu părinții	Prezentarea panoului „Clasa noastră - echipa noastră” și discutarea modului în care părinții pot sprijini cooperarea acasă.

Repere de extindere pentru clasele III-IV

- Organizarea unui **proiect de grup cu roluri distribuite** (lider, organizator, observator, susținător).
- Joc de rol: „Ce se întâmplă când cineva din echipă nu ascultă?”.
- Realizarea unei **reflecții scrise**: „Cum mă simt când reușim împreună?”.
- Discuție despre **responsabilitatea comună** și importanța contribuției fiecăruia.

LECȚIA 4

Subiectul: „Contractul prieteniei - Cuvinte care ne unesc”

Obiectivele lecției:

1. Să identifice reguli și comportamente care mențin prietenia;
2. Să formuleze angajamente personale și colective pentru o clasă unită;
3. Să exprime prin acțiuni și cuvinte respectul și empatia față de colegi.

Cuvinte - cheie: Prietenie - Respect - Încredere - Angajament – Responsabilitate

Materiale necesare:

- cartonașe colorate în formă de inimă sau mână;
- hârtie mare (flipchart) pentru posterul „Contractul prieteniei”;
- markere colorate, lipici, stickere;
- muzică calmă, pozitivă de fundal;
- cutiuță cu mesaje: „Cuvinte care ne unesc” (ex.: Te respect, Mulțumesc, Iartă-mă, Bravo, Te ascult).

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea emoției și orientarea spre tema prieteniei.	Învățătorul prezintă cutiuța cu bilețele „Cuvinte care ne unesc”. Fiecare copil extrage un bilețel și citește cuvântul cu voce tare. Se discută: „Cum ne ajută aceste cuvinte să fim prieteni?” Se citește scurt citatul: „Prietenia se păstrează prin respect și bunătate.”	Conversație dirijată, brainstorming, activizare emoțională
2. Activitatea principală „Regulile prieteniei”	15 min	Identificarea și formularea regulilor pentru o relație pozitivă între colegi.	Învățătorul scrie pe tablă titlul „Ce ne unește ca prieteni”. Elevii propun reguli („Ascultăm fără să întrerupem”, „Spunem lucruri frumoase”, „Ne ajutăm”). Reguli similare sunt grupate și se aleg 5- 6 reguli principale pentru „Contractul prieteniei”.	Brainstorming, conversație dirijată, gândire colaborativă
3. Activitatea aplicativă „Semnez cu inima mea”	15 min	Asumarea angajamentului personal față de clasa-prietenă.	Fiecare elev primește un cartonaș în formă de inimă sau mână și scrie: „Eu promit să...” (ex.: „Eu promit să fiu sincer.”, „Eu promit să ajut un coleg.” „Promit să nu jignesc pe nimeni”, „Promit să fiu amabil cu colegii”). Elevii lipesc inimile/mânuțele pe foaia mare, formând posterul „Contractul prieteniei clasei noastre”. Învățătorul citește cu voce tare fiecare promisiune.	Activitate de creație colectivă, reflecție emoțională

4. Activitatea complementară „Cuvinte care ne unesc”	5 min	Consolidarea comportamentelor pozitive	Fiecare copil alege o expresie pozitivă din cutiuță și o oferă unui coleg („Te respect”, „Îți mulțumesc”, „Ești un prieten bun”). Se realizează un cerc al prieteniei. Ne asigurăm că fiecare copil a primit o expresie pozitivă.	Joc simbolic, schimb de mesaje pozitive
5. Concluzie și evaluare	5 min	Conștientizarea valorilor și a angajamentului colectiv	Elevii stau în cerc și spun pe rând: „Astăzi am învățat că prietenia înseamnă...” Învățătorul încheie cu mesajul comun: „Cuvintele și faptele bune ne unesc în fiecare zi.”	Reflecție colectivă, feedback pozitiv

Concluzia învățătorului: „Astăzi am învățat că prietenia este o alegere de fiecare zi. Faptele și cuvintele noastre o păstrează vie.”

Evaluare formativă:

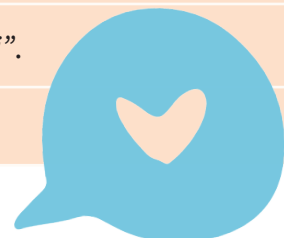
- Observarea participării active și a cooperării în formularea regulilor comune.
- Autoevaluare prin bilețele colorate:
„Am fost un bun prieten azi.”
„Am învățat să ascult mai mult.”

- Feedback verbal pozitiv și reflecție colectivă la finalul activității.

Produs final: Poster colectiv „Contractul prieteniei clasei noastre” – semnat de toți elevii și afișat în clasă.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Redactarea unei scrisori către un prieten imaginar: „Cum păstrăm prietenia?” / Scurt text cu descrierea prietenului meu/ prietenei mele
Educație civică	Discuție „Cum rezolvăm un conflict între colegi?”
Arte plastice	Realizarea de simboluri ale prieteniei (inimi, flori, mâini unite).
Educație muzicală	Cântec tematic: „Prieten drag” sau „Împreună suntem mai buni”.
TIC	Colaj digital cu titlul „Cuvinte care ne unesc”.

Tip de activitate	Descriere / obiectiv
Expoziția „Inimile prieteniei”	Afișarea posterelor individuale și colective cu mesaje pozitive.
Ziua prieteniei	Activități de cooperare și jocuri tematice cu sloganul „Cuvintele care unesc clasa noastră”.
Moment cu părinții	Prezentarea „Contractului prieteniei” și discuție despre cum se construiesc relații armonioase în afara clasei (familie, prieteni, rude).
Campania „Faptele mici schimbă clasa”	Elevii vor alege zilnic să realizeze o faptă bună pentru colegii lor – un gest de ajutor, o vorbă frumoasă, o atitudine de sprijin – demonstrând că prietenia se construiește prin acțiuni mici, dar constante.

Repere de extindere pentru clasele III–IV

- Redactarea unui „contract de prietenie” personal (în perechi sau grupuri mici);
- Reflecție scrisă: „Cum pot repara o prietenie după un conflict?”;
- Exercițiu de mediere între colegi – cum putem interveni pozitiv când apar neînțelegeri;
- Discuție ghidată despre responsabilitate morală și respect reciproc.

2.1.2. Lecții pentru învățământul gimnazial

Set de lecții pentru ciclul gimnazial - „Învăț să respect și să cooperez” (patru lecții care promovează comunicarea empatică, responsabilitatea și participarea activă)

În etapa gimnazială (11–15 ani), elevii trec treptat spre gândirea abstractă, dar rămân ancorați în experiențele concrete. Nevoia de apartenență, afirmare și validare socială devine centrală. Conform teoriei lui Lev Vygotsky, învățarea se realizează cel mai eficient în zona de dezvoltare proximală, prin colaborare și sprijin reciproc între elevi și adulți competenți. În această perioadă, adolescenții caută sens și recunoaștere, iar școala are rolul de a le oferi contexte de reflecție, cooperare și

responsabilitate personală. Activitățile din acest ciclu valorifică discuțiile, jocurile de rol și proiectele de grup, sprijinind formarea gândirii critice și a empatiei.

Educația pentru diversitate și incluziune îi ajută să-și construiască o identitate echilibrată și tolerantă, să înțeleagă importanța respectului și a implicării active în comunitate. Prin aceste experiențe, elevii devin actori ai schimbării pozitive în mediul lor școlar.

LECȚIA 1

Subiectul: „Diversitatea în jurul meu”

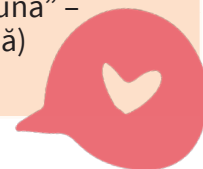
Obiectivele lecției:

1. Să identifice formele de diversitate din mediul școlar și comunitar (culturală, lingvistică, fizică, de opinie);
2. Să manifeste atitudini de respect și deschidere față de diferențele dintre oameni;
3. Să înțeleagă cum diversitatea contribuie la bogăția și echilibrul unei comunități.

Cuvinte - cheie: Diversitate – Respect – Acceptare – Identitate – Comunitate

Materiale necesare:

- cartonașe colorate cu afirmații despre diversitate (ex. „Colegul meu vorbește altă limbă.” / „Un prieten are altă religie.” / „Fiecare are un talent diferit.”);
- hârtie mare (flipchart) pentru „Harta diversității clasei”;
- post-it-uri colorate;
- proiector / ecran / laptop;
- videoclip recomandat: „Învățăm Împreună” – campanie națională (versiunea în română)

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	8 min	Activarea empatiei și introducerea temei diversității	Profesorul proiectează videoclipul „Învățăm Împreună” (versiunea în română). După vizionare, se lansează o conversație: „Ce ați observat în film?”, „Ce înseamnă pentru voi să învățăm împreună, deși suntem diferiți?”. Profesorul notează cuvintele-cheie pe tablă.	Observare activă, conversație reflexivă
2. Activitatea principală „Harta diversității clasei”	15 min	Conștientizarea diversității din grupul propriu	Elevii, în grupe mici, primesc afirmații despre asemănări și diferențe. Sarcina: să le clasifice în două categorii – „Ce avem în comun” și „Ce ne face diferiți, dar valoroși”. Grupele creează apoi Harta diversității clasei, lipind post-it-urile pe flipchart. Elevii vor fi încurajați să nu se axeze doar pe diferențe externe, dar să exploreze diferențele de interese de sport, muzică, călătorii, lectură etc.	Lucru în echipă, analiză colaborativă
3 Activitatea de reflecție „Povestea din video”	10 min	Înțelegerea mesajului despre incluziune	Elevii revin la videoclipul vizionat la început. Profesorul întreabă: „Ce exemple de diversitate ați observat în video?”, „Cum se simt copiii care sunt acceptați așa cum sunt?”, „Ce am putea face în școala noastră pentru ca toți să se simtă incluși?”.	Analiză vizuală, reflecție colectivă

4. Activitatea complementară „Ce ne face unici?”	7 min	Conștientizarea valorii individuale și colective	Fiecare elev scrie pe un post-it: „Ce mă face pe mine unic și cum contribui la echipa mea?”. Se realizează un cerc de reflecție, iar post-it-urile se adaugă pe Harta diversității.	Reflecție personală, exprimare liberă
5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea valorilor discutate	Profesorul formulează împreună cu elevii mesajul final: „Diversitatea nu ne separă - ne învață să fim mai buni împreună.” Elevii se autoevaluează: „Am înțeles mai bine ce înseamnă diversitate.” „Am descoperit ceva nou despre colegii mei.”	Reflecție colectivă, feedback pozitiv

Concluzia profesorului: „Astăzi am descoperit că diversitatea face parte din viața fiecăruia dintre noi. Ea nu ne împarte, ci ne aduce mai aproape și ne îmbogățește experiențele, pentru că fiecare persoană are ceva unic de oferit.”

Evaluare formativă:

- Observarea participării active și a comportamentelor de respect.
- Reflecție orală: „Ce am învățat din videoclipul vizionat?”

- Autoevaluare simbolică (post-it verde, galben, albastru)

Produs final: Harta diversității clasei - afiș colectiv care reflectă asemănările și diferențele pozitive dintre elevi.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Analiză de text: „Ce înseamnă pentru mine să învățăm împreună?” (pornind de la videoclip).
Educație civică	Discuție: „Cum putem combate excluderea în școală?”
Arte plastice	Ilustrare: „O școală colorată – locul unde toți suntem bineveniți.”
TIC	Realizarea unui poster digital cu mesajul „Învățăm împreună”.

Activități extracurriculare :

- Proiecție publică a videoclipurilor „Învățăm Împreună” în timpul unei ore de dirigiență;
- Atelier: „Școala mea e incluzivă, dar a ta?” – vizionare + discuție ghidată;
- Concurs de afișe „Învățăm împreună pentru o lume mai bună”.

Repere de extindere pentru clasele VIII–IX:

- Analiza comparativă între testimonialele video (ex. Anastasia Chiriac vs. Emanuel Bruzinschi), cu accent pe experiențe, bariere și strategii de reușită în contexte educaționale diverse.

• <https://youtu.be/UIEvGJfZtzM?si=Fs93LB9n3zmpliV5>

• https://youtu.be/M1lcZrClF4I?si=zRVbxiB5-5w_z2wt

- Dezbateri: „Cum putem transforma diversitatea într-o forță?”, în care elevii formulează argumente, exemple personale și soluții reale pentru un mediu școlar incluziv.

- Realizarea unui mini-eseu, reportaj video de 1 min sau podcast cu titlul „Lumea mea diversă”, în care elevii reflectă la modul în care diversitatea modelează comunitatea lor și contribuie la dezvoltarea lor personală.

LECȚIA 2

Subiectul: „Cuvinte care pot răni sau vindeca”

Obiectivele lecției:

1. Să argumenteze efectul pozitiv sau negativ al cuvintelor în relațiile interpersonale;
2. Să recunoască limbajul agresiv și să propună alternative respectuoase;
3. Să aplice modalități de comunicare empatică și non-violentă în situații cotidiene.

Cuvinte - cheie: Comunicare - Respect - Empatie - Ascultare - Bullying

Materiale necesare:

- cartonașe cu afirmații (pozitive și negative): „Ești grozav!”, „Nu poți face nimic bine!”, „Îți mulțumesc!”, „Mă deranjează când...”;
- plicuri colorate: „Cuvinte care vindecă” / „Cuvinte care rănesc”;
- cutie decorativă „Ecoul cuvintelor”;
- foi A4 pentru reflecție individuală;
- markere și bandă adezivă colorată.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea reflecției personale	Profesorul întreabă: „Vi s-a întâmplat să vă simțiți răniți de un cuvânt? Dar încurajați?” Elevii răspund liber. Se oferă și posibilitatea să scrie pe foi și să le pună într-o cutie, iar profesorul să le extragă și să le citească, reiterând, în paralel, mesajul că și cuvintele pot construi, dar pot și răni sentimente și distruge relații. Pe tablă se scrie expresia „Cuvintele pot răni sau pot vindeca” și se discută semnificația ei.	Conversație dirijată
2. Activitatea principală „Greutatea cuvintelor”	15 min	Conștientizarea efectului emoțional al cuvintelor	Pe masă sunt două plicuri: „Cuvinte care rănesc” și „Cuvinte care vindecă”. Fiecare elev extrage un cartonaș cu o expresie și o plasează în plicul potrivit. Se discută: „De ce ai ales așa?”, „Cum putem transforma o vorbă care rănește într-una care ajută?” alternativă: pe tabla sau flip-chart sunt două coloane: „Cuvinte care rănesc” și „Cuvinte care vindecă”. Fiecare elev extrage un cartonaș cu o expresie și o plasează în coloana potrivită. toți elevii pot vedea tipologia cuvintelor care jignesc și cele care vindecă. După ce le plasează pe cele pregătite de profesor, ar fi bine ca elevii să completeze cu propriile exemple, în special cele pozitive, cele pe care le folosesc sau ar vrea să le audă mai des.	Învățare prin descoperire, analiză de situații

3 Activitatea de reflecție „Ecolul cuvintelor”	10 min	Înțelegerea impactului emoțional al limbajului	Fiecare elev scrie anonim pe un bilețel un exemplu de cuvânt care l-a rănit și unul care i-a făcut bine. Bilețelele se adună în „Cutia ecolului”. Profesorul citește câteva exemple (fără a nominaliza) și invită la reflecție: „Cum ne simțim când primim un cuvânt frumos?”	Exprimare emoțională, reflecție colectivă
4. Activitatea complementară „Cuvinte care vindecă”	10 min	Încurajarea comunicării pozitive	Elevii, în perechi, primesc situații cotidiene (ex.: un coleg greșește, cineva e supărat, cineva e tachinat). Ei formulează 1–2 răspunsuri empaticе. La final, se realizează un mini-panou cu replici pozitive.	Joc de rol, învățare colaborativă
5. Concluzie și evaluare	10 min	Fixarea valorii centrale	Elevii completează propozițiile: „Astăzi am învățat că...”, „De mâine voi încerca să...”. Profesorul încheie: „Cuvintele pot construi prietenii sau le pot distruge. Alegerea e mereu a noastră.” Atunci când greșim și folosim cuvinte jignitoare, e corect să ne cerem scuze de la cel afectat.	Reflecție colectivă, feedback verbal

Concluzia profesorului: „Astăzi am învățat că puterea cuvintelor nu se măsoară în volum, ci în impact. Fiecare cuvânt poate fi o rană sau un pansament. Alegerea noastră poate face diferența.”

Evaluare formativă:

Observarea participării active și a exprimării empaticе în activități.

- Reflecție scrisă: „Ce cuvinte vreau să folosesc mai des?”

• Autoevaluare simbolică:

„Am ales cuvinte care vindecă.”

„Încă mai învăț să vorbesc cu empatie.”

Produs final: Panoul „Cuvinte care vindecă” – colaj cu expresii pozitive scrise de elevi, afișat în clasă ca angajament colectiv.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Limba română	Reformularea expresiilor agresive în variante pozitive („Nu știi nimic!” → „Hai să te ajut să înțelegi mai bine!”).
Educație civică	Mini-dezbateri: „E bullying-ul o formă de comunicare sau de violență?”
Arte plastice	Crearea de afișe „Vorbele frumoase cresc prietenii mari”.
TIC	Elaborarea unui poster digital „Puterea cuvintelor mele”.

Activități extracurriculare :

- Campanie „Un cuvânt frumos pe zi” - fiecare elev scrie zilnic un mesaj pozitiv pe un panou comun;
- Atelier cu părinții „Cum comunicăm acasă?” - discuție despre modele de comunicare pozitivă;
- Realizarea unei expoziții de postere digitale: „Cuvintele care vindecă”.

Repere de extindere pentru clasele VIII–IX:

- Analiza de cazuri de bullying și formularea unor mesaje empatici;
- Exercițiu de reflecție: „Ce vreau să simtă oamenii când vorbesc cu mine?”;
- Realizarea unui mini-manifest „Respect prin cuvinte”.

LECȚIA 3

Subiectul: „Fiecare are un rol”

Obiectivele lecției:

1. Să identifice importanța rolurilor diferite în activitățile de grup;
2. Să manifeste atitudini de respect față de contribuțiile celorlalți;
3. Să aplice comportamente de cooperare și asumare a responsabilităților în echipă.

Cuvinte - cheie: Responsabilitate - Echipă - Respect - Colaborare - Contribuție

Materiale necesare:

- cartonașe colorate cu roluri (lider, cronometrist, artist, raportor, motivator etc.);
- set de materiale pentru o sarcină comună (foi, bandă adezivă, markere, cartoane, foarfece);
- afiș mare: „Împreună reușim!”;
- cartonașe „Apel la echipă”, scurte provocări simbolice (ex.: „Cum te simți când ești ascultat?”, „Cum ajuti un coleg să participe?”);
- muzică de fundal pentru activitatea de grup.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea ideii de colaborare	Profesorul întreabă: „Ați jucat vreodată într-o echipă unde toți făceau același lucru? Cum ar fi fost dacă nimeni nu asculta sau nu organiza?” Elevii oferă exemple. Se notează pe tablă: „Într-o echipă, fiecare rol contează.”	Conversație dirijată
2. Activitatea principală Joc „Misiunea echipei”	15 min	Conștientizarea importanței fiecărui rol	Clasa se împarte în grupuri de 5 elevi. Fiecare primește un rol diferit (lider, cronometrist, raportor, artist, motivator). Sarcina: să construiască o „casă a colaborării” din hârtie și materiale simple în 10 minute. După finalizare, fiecare grup prezintă rezultatul și reflectează: „Cum a fost să ai un rol clar?”, „Ce s-ar fi întâmplat dacă un coleg nu-și îndeplinea rolul?”	Învățare prin cooperare, experiment de echipă
3 Activitatea de reflecție „Cercul recunoașterii”	10 min	Valorizarea contribuțiilor individuale	Elevii formează un cerc. Fiecare spune o propoziție despre un coleg din echipă: „Apreciez la tine că...”. Profesorul notează pe tablă cuvintele cheie: răbdare, sprijin, încredere, responsabilitate. Profesorul poate, mai întâi colecta de la elevi cuvinte de apreciere prin brainstorming, ca o bibliotecă de aprecieri. Elevii pot alege din acea listă, în felul ăsta învață și cuvinte și expresii noi.	Reflecție colectivă, feedback pozitiv

4. Activitatea complementară „Echipa ideală”	5 min	Transferul valorilor în contexte reale	Elevii, în perechi, completează fișa: „În echipa ideală, eu aș fi... pentru că...” și „Ce aș vrea să învăț de la ceilalți?”. La final, afișează răspunsurile pe panoul „Împreună reușim!”. Profesorul le dă un exemplu de roluri în echipă. Poate folosi metafora unei echipe sportive care are și antrenori, și medici, și comunicatori, și contabili etc. etc. pe lângă sportivi. va fi un exemplu aproape de elevi.	Autoevaluare și exprimare personală
5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea valorii centrale	Profesorul încheie: „O echipă e ca un ceas dacă o roțiță nu merge, tot mecanismul se oprește. Fiecare rol e important.”	Reflecție verbală, evaluare simbolică

Concluzia profesorului: „Astăzi am înțeles că succesul nu aparține unei singure persoane, ci tuturor celor care contribuie. Când recunoaștem efortul fiecăruia, clasa devine o echipă, nu doar un grup.”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării și a colaborării în activități.
- Reflecție scrisă: „Ce rol îmi place cel mai mult într-o echipă și de ce?”

• Autoevaluare simbolică:

„Am contribuit activ.”
„Am ascultat și am susținut colegii.”

Produs final: „Casa colaborării” – construcția realizată de echipe, expusă împreună cu panoul „Împreună reușim!”.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Studiu de caz „Echipa din consiliul elevilor” – cum se iau deciziile împreună.
Limba română	Redactarea unui text scurt „Povestea echipei mele”.
Matematică / Științe	Proiect în echipă - realizarea unui afiș informativ despre o temă științifică.
Arte plastice	Crearea unui colaj comun „Portretul echipei ideale”.
TIC	Elaborarea unei prezentări PowerPoint „Cum arată o echipă eficientă?”.

#Incluziune

Activități extracurriculare :

- Ziua echipei - activități de cooperare, jocuri de logică, sporturi în grup;
- Proiect de clasă: „Fiecare are un rol” - elevii realizează un colaj cu fotografii din activități în care au colaborat;
- Moment cu părinții: discuție „Cum sprijinim acasă spiritul de echipă?”.

Repere de extindere pentru clasele VIII–IX:

- Exercițiu de leadership: schimbarea rolurilor în timpul unei sarcini;
- Analiza unui studiu de caz despre echitate și responsabilitate într-un proiect școlar;
- Reflecție scrisă: „Ce se întâmplă când cineva nu-și îndeplinește rolul?”

LECȚIA 4

Subiectul: „Împreună schimbăm lumea din jurul nostru”

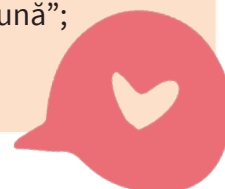
Obiectivele lecției:

1. Să identifice probleme simple din mediul școlar sau comunitar care pot fi îmbunătățite prin colaborare;
2. Să propună soluții și acțiuni concrete pentru o schimbare pozitivă;
3. Să conștientizeze importanța implicării personale și colective în comunitate.

Cuvinte - cheie: Implicare - Responsabilitate - Inițiativă - Solidaritate - Schimbare pozitivă

Materiale necesare:

- cartonașe „Vreau să schimb...” (ex.: „Curățenia în clasă”, „Ajutor pentru un coleg”, „Mai mult respect în pauze”);
- flipchart / coli mari de hârtie, markere, bandă adezivă;
- cartonașe în formă de inimă, săgeată și cerc (pentru reprezentarea ideilor);
- cutie „Ideea mea pentru o lume mai bună”;
- etichete autocolante colorate pentru priorizare.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea sentimentului de apartenență și responsabilitate	Profesorul scrie pe tablă întrebarea: „Ce înseamnă să schimbi lumea?” Elevii răspund liber. Profesorul rezumă: „Nu trebuie să fim eroi pentru a face o schimbare. Uneori e suficient să începem cu gesturi mici.”	Conversație dirijată
2. Activitatea principală „Ideea mea pentru o lume mai bună”	15 min	Identificarea și formularea inițiativelor concrete	Elevii, împărțiți în grupuri de 4 -5, primesc seturi de cartonașe cu situații concrete. Fiecare grup alege o temă care îi inspiră și răspunde la întrebările: - Ce vrem să schimbăm? - Ce putem face concret? - Cine ne poate ajuta? - Când putem începe? Rezultatele se notează pe flipchart și se prezintă succint.	Învățare prin proiect, brainstorming, lucru în echipă
3. Activitatea de reflecție „Cercul ideilor care cresc”	10 min	Conștientizarea potențialului de schimbare	Fiecare grup lipește pe tablă cartonașul cu ideea propusă. Elevii primesc etichete colorate și votează ideile pe care le consideră cele mai utile pentru școală. Se discută: „Ce face o idee bună să prindă viață?”	Reflecție colectivă, gândire critică

4. Activitatea complementară „De la idee la acțiune	5 min	Asumarea implicării personale	Profesorul întreabă: „Ce putem face chiar din această săptămână?” Elevii formulează angajamente simple („Voi avea grijă să salut colegii”, „Voi ajuta la decorarea clasei”, „Voi propune un club al prieteniei”). Se colectează într-o cutie simbolică: „Idea mea pentru o lume mai bună”.	Exprimare personală, angajament civic
5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea mesajului central	Profesorul încheie: „Schimbarea începe cu noi. Fiecare faptă bună e o sămânță care face lumea mai luminoasă.” Elevii scriu pe tablă: „Eu pot schimba lumea prin...”	Reflecție verbală, feedback colectiv

Concluzia profesorului: „Fiecare dintre noi are puterea de a aduce o mică schimbare. Uneori nu vedem rezultatele imediat, dar ele cresc în timp, la fel ca o sămânță de bine. Adevărata forță e în echipă atunci când credem împreună în același vis.”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării și a colaborării în grupuri.
- Reflecție scrisă: „Ce idee mi-ar plăcea să punem în practică?”

• Autoevaluare simbolică:

„Am propus o idee utilă.”

„Am susținut ideile colegilor.”

Produs final: Panoul „Ideile care schimbă lumea noastră” un colaj colectiv cu propunerile elevilor, afișat în holul școlii.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Crearea unui plan de acțiune simplu pentru îmbunătățirea unui aspect al școlii și identificarea partenerilor.
Limba română	Scrierea unui text motivațional „Un gest mic, o schimbare mare”.
Istorie / Geografie	Exemple de oameni care au schimbat comunitatea lor.
Arte plastice	Realizarea unui poster „Faptele bune unesc oamenii”.
TIC	Crearea unei prezentări digitale „Micile noastre fapte mari”.

#FărăDiscriminare

Activități extracurriculare :

- Campanie „Schimbarea începe cu mine” - fiecare elev propune o faptă concretă pentru o săptămână.
- Ziua „Ideilor bune” - prezentarea mini-proiectelor elevilor și selectarea celor mai realiste.
- Parteneriat cu părinții și SAP pentru o acțiune comunitară (ex. amenajarea unui spațiu verde, colecție de cărți).

Repere de extindere pentru clasele VIII–IX:

- Proiect de serviciu comunitar: „Schimb pentru bine - o oră de voluntariat”;
- Crearea unui clip motivațional: „Ce înseamnă pentru mine să fiu parte din schimbare?”;
- Reflecție scrisă: „Ce am învățat despre puterea acțiunilor mici?”.

2.1.3 Lecții pentru învățământul liceal

Set de lecții pentru ciclul liceal – „Învăță să mă implic și să inspir schimbarea” (patru lecții care consolidează gândirea critică, demnitatea și implicarea civică).

La vârsta liceului (16–18 ani), tinerii se află într-o etapă de autodefinire intelectuală și morală, în care capacitatea de a raționa abstract, de a analiza critic și de a formula opinii personale se consolidează. Încep să caute sensul propriei identități, al valorilor și al rolului lor în societate.

Activitățile educaționale propuse pentru acest ciclu sprijină gândirea reflexivă, empatia și responsabilitatea socială, ajutând elevii să înțeleagă cum principiile de echitate, respect și demnitate se traduc în acțiuni concrete. Prin dezbateri, studii de caz, proiecte civice

și reflecții personale, aceștia sunt încurajați să transforme învățarea într-o experiență de autonomie, participare și implicare conștientă. Cele patru lecții dedicate liceului abordează teme precum demnitatea umană, egalitatea, puterea cuvintelor și implicarea civică, continuând firul logic al educației pentru diversitate și incluziune început în ciclurile anterioare. Ele urmăresc dezvoltarea capacității de argumentare etică, gândire critică și acțiune solidară, oferind elevilor repere pentru a deveni cetățeni activi și responsabili într-o lume în continuă schimbare.

LECȚIA 1

Subiectul: „Demnitatea și drepturile fiecărui om”

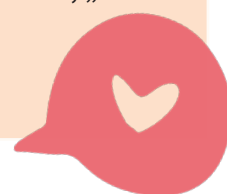
Obiectivele lecției:

1. Să argumenteze legătura dintre demnitate, libertate și drepturile fundamentale;
2. Să analizeze situații în care drepturile unei persoane pot fi ignorate sau încălcate;
3. Să formuleze atitudini și comportamente care respectă demnitatea celui alt.

Cuvinte - cheie: Demnitate – Drepturi – Libertate – Respect – Responsabilitate

Materiale necesare:

- fișe cu studii de caz reale sau ipotetice (ex.: elev exclus din grup, discriminare, știri false despre o persoană vulnerabilă (sau discuții în baza video „Generația Alpha” episodul 2);
- articolul 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”;
- cartonașe colorate pentru opinii („De acord”, „Nu sunt sigur”, „Nu sunt de acord”);
- flipchart sau tablă mare;
- markere, stickere.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea reflecției asupra valorii umane	Profesorul afișează pe tablă cuvântul „demnitate” și întreabă: „Ce înseamnă pentru voi să fii tratat cu demnitate?” Elevii oferă asocieri (respect, libertate, voce, egalitate).	Conversație dirijată, brainstorming
2. Activitatea de reflecție – „Declarația mea despre demnitate”	10 min	Formarea gândirii critice și a exprimării civice	Profesorul citește Articolul 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Elevii, individual, completează fraza: „Pentru mine, demnitatea înseamnă...” Se discută cum acest principiu se aplică în școală, online, în familie	Reflecție individuală și dezbateri

#FărăDiscriminare

3. Activitatea complementară „Cuvinte care ne unesc”	10 min	Încurajarea exprimării libere și respectului față de opinii	Pe peretele clasei sunt afișate 3 zone: sau, ca alternativă și pentru a se mișca un pic elevii, pot fi puse fișele pe 3 pereți și copiii se pot apropia. Sau se face o linie imaginară care începe cu ”Nu sunt de acord”, apoi ”Nu știu” și în capăt ”Sunt de acord” De acord, Nu sunt sigur, Nu sunt de acord. Profesorul citește afirmații: - „Toți oamenii merită același respect.” - „Unele persoane trebuie tratate diferit.” - „Demnitatea se câștigă, nu se oferă.” ”Odată câștigată libertatea, nu mai e nevoie să luptăm pentru ea” Elevii se poziționează fizic și își argumentează alegerea.	Reflecție colectivă, gândire critică
4. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea mesajului central	Profesorul încheie: „Demnitatea este baza tuturor drepturilor. Fiecare gest prin care respectăm un om e o formă de apărare a libertății.” Elevii scriu pe stickere: „Cum pot eu susține demnitatea celorlalți?” și le lipesc pe panoul clasei.	Reflecție colectivă, feedback simbolic

Concluzia profesorului: *„Demnitatea nu se măsoară în statut, avere sau note, ci în modul în care ne tratăm unii pe alții. A respecta demnitatea celuiilalt înseamnă a apăra propria ta umanitate.”*

Evaluare formativă:

- Observarea participării și a modului de argumentare.
- Reflecție scrisă: „Ce înseamnă pentru mine să respect demnitatea altuia?”
- Autoevaluare:
„Am ascultat opiniile celorlalți cu respect.”
„Am învățat ceva nou despre drepturile omului.”

Produs final: Podcast de 3 minute „Vocea demnității”. În grupuri de 3–4 elevi, fiecare realizează o înregistrare audio cu răspunsurile proprii la întrebarea „Cum se simte demnitatea pentru tine?” Profesorul le montează într-un colaj audio care poate fi difuzat în pauze sau pe canalul digital al școlii. Accent pe gândirea critică, exprimare clară și respect reciproc.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Elaborarea unei mini-charte a respectului în școală.
Limba română	Eseu scurt: „Respectul - expresia demnității mele”.
Istorie	Exemple de personalități care au apărut demnitatea umană (Mandela, Soljenițin etc.).
Arte plastice	Realizarea unui afiș „Demnitatea începe cu mine”.
TIC	Postare digitală colectivă cu citatul preferat despre demnitate.

Activități extracurriculare :

- Campanie „Respectul nu costă nimic dar înseamnă totul” - mesaje pozitive în școală.
- Atelier cu părinții: „Cum cultivăm respectul și demnitatea acasă”.
- Dezbateri interliceale, „Demnitatea - valoare universală sau convenție socială?”

LECȚIA 2

Subiectul: „Egalitatea și respectul în relațiile dintre oameni”

Obiectivele lecției:

1. Să analizeze conceptul de egalitate dincolo de diferențele individuale;
2. Să reflecteze asupra modului în care comportamentele zilnice pot susține sau submina egalitatea;
3. Să formuleze atitudini civice bazate pe respect și empatie.

Cuvinte - cheie: Egalitate – Respect – Diversitate – Empatie – Incluziune

Materiale necesare:

- videoclip UNICEF – „Școala mea e incluzivă, dar a ta?” <https://www.youtube.com/watch?v=3Z05PkClB5M>;
- (sau video UNICEF – “Generația Alpha”)
- fișe de analiză a mesajului video (3 întrebări cheie);
- markere, foi A3 pentru lucrul în grupuri;
- post-it-uri colorate pentru reflecție;
- laptop, proiector, boxe audio.

Desfășurarea lecției

Etapă	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea reflecției personale	Profesorul scrie pe tablă: „Egalitate nu înseamnă identitate.” și întreabă: „Cum o înțelegeți?” Elevii oferă exemple din viața lor (școală, familie, media).	Conversație dirijată
2. Activitatea principală - Vizionarea filmului UNICEF	10 min	Explorarea vizuală a ideii de egalitate	Profesorul prezintă contextul: film realizat de UNICEF Moldova în cadrul campaniei „Învățăm Împreună”. Se vizionează videoclipul „Școala mea e incluzivă, dar a ta?”.	Observare activă
3. Activitatea de reflecție Analiza mesajului video	10 min	Dezvoltarea gândirii critice și empatice	Elevii, împărțiți în 3 grupuri, primesc fișe cu întrebări: – Ce emoție ți-a transmis filmul? – Ce mesaje cheie ai reținut? – Cum se aplică acestea în școala noastră? Fiecare grup prezintă concluziile.	Analiză de caz, dezbateri ghidată

4. Activitatea complementară „Gesturi de egalitate”	15 min	Conectarea valorilor la comportamente concrete	Elevii primesc post-it-uri colorate și scriu răspunsul la întrebarea: „Ce pot face eu pentru ca toți să se simtă egali în școală?” Post-it-urile sunt lipite pe panoul comun „Școala mea respectă pe toți”.	Exprimare personală, reflecție colaborativă
5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea valorii centrale	Profesorul încheie: „Egalitatea nu înseamnă că suntem la fel, ci că fiecare dintre noi are același drept de a fi respectat și ascultat.”	Reflecție colectivă, feedback verbal

Concluzia profesorului: „Astăzi am învățat că respectul și egalitatea se construiesc în gesturile mici - atunci când oferim loc cuiva, când ascultăm fără să judecăm sau când includem pe cineva care e diferit. Adevărata școală incluzivă este cea care oferă loc fiecăruia.”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării în analiza video și dezbateri.
- Reflecție scrisă: „Cum arată pentru mine o relație bazată pe respect și egalitate?”
- Autoevaluare simbolică:
„Am ascultat și am înțeles perspective diferite.”
„Am găsit o acțiune concretă pe care o pot face pentru a susține egalitatea.”

Produs final: „Harta egalității” – reprezentare vizuală colectivă a modului în care elevii percep și practică respectul în școală. Fiecare elev contribuie cu un exemplu de comportament pozitiv. Harta este completată, extinsă și actualizată pe parcursul semestrului, devenind un instrument de reflecție comunitară.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Mini-dezbateri: „Este egalitatea o valoare sau o responsabilitate?”
Limba română	Eseu reflexiv: „Egalitatea se simte, nu se declară.”
Istorie / Cultură civică	Analiza drepturilor omului în contextul actual.
Arte plastice / TIC	Crearea unui poster digital: „Respectul e oglinda egalității”.

#Incluziune

Activități extracurriculare :

- Campanie școlară: „Respectul nu etichetează”;
- Realizarea unei expoziții digitale cu mesaje despre incluziune;
- Discuție comună cu părinții: „Egalitatea începe în familie”.

Repere de extindere pentru clasele XI–XII

- Realizarea unui eseu comparativ: „Egalitatea în teorie și în realitate”;
- Interviu cu un coleg sau profesor despre experiența diversității în școală;
- Proiect digital comun cu alte clase: „Portrete ale respectului”;
- Experiența mea în contextul egalității și respectului.

LECȚIA 3

Subiectul: „Fiecare gest contează”

Obiectivele lecției:

1. Să sintetizeze cunoștințele și atitudinile formate în lecțiile anterioare despre demnitate, egalitate și implicare;
2. Să dezbată idei privind rolul tinerilor în promovarea respectului și cooperării sociale;
3. Să formuleze propuneri concrete pentru dezvoltarea unei comunități școlare incluzive.

Cuvinte - cheie: Responsabilitate – Implicare – Atitudine – Solidaritate – Schimbare

Materiale necesare:

- cartonașe colorate cu situații concrete din viața școlii (ex.: coleg izolat, discriminare, conflict minor, indiferență);
- flipchart / coli mari, markere;
- cartonașe în formă de inimă, săgeată, mână (gesturi simbolice);
- cutie „Gesturi care schimbă lumea”;
- muzică instrumentală ușoară pentru momentul de reflecție.

Desfășurarea lecției

Etapă	Durată	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Activarea conștiinței civice	Profesorul afișează pe tablă expresia: „Nu putem face totul, dar putem face ceva.” Elevii discută liber ce înseamnă „ceva” în contextul vieții școlare.	Conversație dirijată
2. Activitatea principală – „Gesturi care schimbă situații”	15 min	Identificarea importanței acțiunilor individuale	În grupuri de 4–5, elevii primesc cartonașe cu situații reale (ex.: coleg nou, elev ignorat, conflict în clasă, murdărie în curtea școlii). Fiecare grup propune un gest concret care ar putea îmbunătăți situația respectivă. Rezultatele sunt notate pe flipchart.	Analiză de caz, învățare colaborativă
3. Activitatea de reflecție – „Lanțul faptelor bune”	10 min	Conștientizarea efectului multiplicator al acțiunilor pozitive	Elevii se așază în cerc și, pe rând, spun un gest pozitiv observat sau făcut recent. Profesorul leagă ideea: „Când un gest bun inspiră altul, începe schimbarea.”	Învățare prin reflecție, storytelling
4. Activitatea complementară „Cuvinte care ne unesc”	10 min	Asumarea responsabilității personale	Fiecare elev scrie pe un cartonaș sub formă de mână promisiunea: „Gestul meu contează – eu voi...” (ex.: „Voi saluta toți colegii.”, „Voi asculta fără să judec.”). Cartonașele se adună într-o cutie simbolică, ce va fi deschisă la finalul decadei tematice	Exprimare personală, angajament civic

5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea valorii centrale	Profesorul încheie: „Lumea nu se schimbă dintr-odată, dar fiecare gest de respect și solidaritate e o piesă din puzzle-ul schimbării.”	Reflecție colectivă, feedback verbal
--------------------------	-------	--------------------------	--	--------------------------------------

Concluzia profesorului: „Astăzi am înțeles că nu e nevoie de campanii mari pentru a face diferență. E suficient să acționăm în fiecare zi cu respect și empatie. Adevărata schimbare începe cu mine.”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării în activități și argumentarea propunerilor.
- Reflecție scrisă: „Ce gest mic aș putea face pentru ca școala mea să fie mai incluzivă?”
- Autoevaluare simbolică:
„Mi-am asumat un gest concret.”

„Am înțeles cum faptele mici pot schimba atmosfera.”

Produs final: „Colajul faptelor care unesc” - afiș colectiv realizat din cartonașele-mână completate de elevi, reunind toate angajamentele. Se expune în sala de clasă sau pe holul liceului, ca simbol al responsabilității comune.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Realizarea unui plan de micro-acțiuni civice în școală.
Limba română	Eseu: „Un gest care mi-a schimbat perspectiva”.
Istorie / Societate	Exemple de acțiuni civice locale care au produs schimbări.
Arte plastice / TIC	Crearea unui poster digital „Fiecare gest contează”.

Activități extracurriculare :

- Campanie de o săptămână: „Fapta mea bună” – fiecare elev descrie un gest făcut și îl afișează;
- Parteneriat cu STAP / ONG local – o acțiune comună (plantare, donații, curățenie);
- Moment cu părinții: „Povestea unui gest care a făcut diferență”.

Repere de extindere pentru clasele XI–XII

- Realizarea unui mini-proiect civic (1–2 săptămâni) – „Schimbarea începe cu noi”;

- Reflecție video individuală (1 minut): „Gestul care m-a inspirat cel mai mult”;
- Participarea la o activitate de voluntariat și prezentarea experienței în clasă.

LECȚIA 4

Subiectul: „Vocea mea contează, construim o comunitate incluzivă”

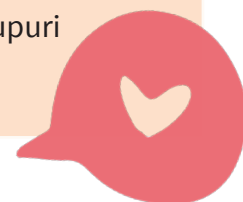
Obiectivele lecției:

1. Să sintetizeze cunoștințele și atitudinile formate în lecțiile anterioare despre demnitate, egalitate și implicare;
2. Să dezbată idei privind rolul tinerilor în promovarea respectului și cooperării sociale;
3. Să formuleze propuneri concrete pentru dezvoltarea unei comunități școlare incluzive.

Cuvinte - cheie: Comunitate - Incluziune - Participare - Dialog - Solidaritate

Materiale necesare:

- cartonașe cu întrebări pentru dezbateri / forum („Ce înseamnă o școală incluzivă?”, „Cum putem face vocea tuturor auzită?”);
- microfon simbolic (poate fi un obiect decorativ – baton, minge moale);
- flipchart sau ecran digital pentru notarea ideilor;
- markere, foi A3;
- panglici / cartonașe colorate pentru grupuri tematice.

Desfășurarea lecției

Etapa	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Introducere Captarea atenției	5 min	Crearea atmosferei de reflecție și colaborare	Profesorul propune un exercițiu: „Dacă școala noastră ar fi o comunitate ideală, cum ar arăta?” Elevii răspund printr-un cuvânt: „siguranță”, „acceptare”, „respect”, „colaborare”.	Conversație dirijată, brainstorming
2. Activitatea principală Forumul civic „Vocea mea contează”	20 min	Stimularea gândirii critice și a participării active	Clasa se împarte în 3-4 grupuri tematice: Grupul 1: Respect și demnitate Grupul 2: Egalitate și diversitate Grupul 3: Acțiune civică și implicare Grupul 4: Mediul școlar prietenos Fiecare grup discută și notează pe flipchart idei răspunzând la întrebările: - Ce merge bine în școala noastră? - Ce putem îmbunătăți? - Ce propuneri avem pentru o comunitate mai incluzivă? La final, un reprezentant al fiecărui grup prezintă concluziile.	Forum civic, discuție în grupuri

3. Activitatea de reflecție „Mesaj pentru comunitate”	10 min	Exprimarea angajamentului personal	Elevii scriu pe o panglică sau cartonaș: „Contribuția mea pentru o școală incluzivă va fi...” (ex.: „Să ascult mai mult”, „Să încurajez diversitatea”, „Să implic colegii tăcuți”). Toate mesajele sunt legate pe un panou comun sau într-o „ghirlandă a vocilor”.	Exprimare personală, reflecție colectivă
4. Activitatea complementară „Consiliul tinerilor pentru incluziune”	10 min	Transformarea ideilor în inițiative reale	Profesorul invită elevii să propună una sau două idei care pot fi aplicate efectiv în școală (ex.: o zi a diversității, o campanie „Vocea fiecăruia”, un colț al respectului). Se notează pe flipchart și se propune prezentarea lor la Consiliul elevilor sau administrația liceului.	Planificare participativă, leadership colaborativ
5. Concluzie și evaluare	5 min	Fixarea valorilor comune	Profesorul încheie: „O comunitate incluzivă nu se construiește prin reguli, ci prin atitudine și vocea fiecăruia dintre noi. Fiecare gest, fiecare cuvânt contează.”	Reflecție finală, feedback verbal

Concluzia profesorului: „Astăzi am înțeles că a face parte dintr-o comunitate înseamnă mai mult decât a împărți același spațiu. Înseamnă să contribuim, să ascultăm și să acționăm. Vocea fiecăruia dintre voi contează în felul în care arată școala noastră de mâine.”

Evaluare formativă:

- Observarea implicării, argumentării și colaborării în forum.
- Reflecție scrisă: „Cum pot eu face școala mea mai incluzivă?”
- Autoevaluare simbolică:
„Am adus o idee valoroasă pentru comunitate.”
„Am învățat să ascult și să respect opiniile diferite.”

Produs final: „Manifestul vocilor liceenilor”

– document / afiș / prezentare digitală care sintetizează ideile și angajamentele formulate în cadrul forumului. Poate fi transmis administrației școlii, publicat pe site-ul liceului sau prezentat la o adunare a elevilor.

Integrare transversală în discipline

Disciplină	Activitate propusă / exemplu practic
Educație civică	Elaborarea unei propuneri oficiale către Consiliul elevilor.
Limba română	Scrierea unui articol de opinie: „Cum se construiește respectul în școala mea?”.
TIC	Crearea unei prezentări digitale / videoclip „Vocea noastră pentru incluziune”.
Arte plastice	Realizarea unui panou mural cu citate din manifest.

Activități extracurriculare :

- Organizarea unei Zile a vocilor elevilor, în care liceenii prezintă ideile lor de incluziune.
- Colaborare cu SAP, ONG-uri sau Consiliul Raional al elevilor pentru un mini-proiect comun.
- Expoziție digitală / fizică: „Școala în care toți avem loc”.

Repere de extindere pentru clasele XI–XII

- Dezbateri: „Incluziunea – obligație sau alegere morală?”;
- Interviu video cu un coleg sau profesor despre cum se simte incluziunea în liceu;
- Elaborarea unei propuneri de proiect real, de 1–2 pagini, pentru un grant sau program local de tineret.

2.2. Activități pentru Consiliul școlar al elevilor

Participarea elevilor la procesele decizionale și la viața instituției de învățământ constituie un principiu fundamental al educației centrate pe drepturile copilului. Consiliul școlar al elevilor reprezintă „organul de autoguvernare a elevilor, creat în cadrul instituției de învățământ, pentru a asigura dreptul elevilor la participare în luarea deciziilor, cooperând cu personalul instituției și alți membri ai comunității școlare”.¹⁰ Scopul Consiliului școlar al elevilor este „de a reprezenta nevoile și

interesele tuturor elevilor în procesul decizional privind toate aspectele activității instituției de învățământ și a comunității școlare”¹¹.

În contextul promovării incluziunii școlare, rolul Consiliului școlar al elevilor se extinde dincolo de reprezentarea formală, implicând acțiuni sistematice de identificare a barierelor de participare, susținere a elevilor cu CES, promovare a drepturilor copilului și formulare de propuneri concrete pentru îmbunătățirea climatului școlar (Tabelul 6).

Tabel 6. Rolul Consiliului școlar al elevilor în promovarea diversității și incluziunii

Atribuțiile generale	Exemple de activități
Reprezentarea elevilor la nivel de instituție și în afara acesteia.	• Prezentarea, în Consiliul de administrație/ Consiliul profesoral, a unei sinteze semestriale privind climatul incluziv (ex.: nivelul de respect, participarea elevilor cu CES). • Organizarea unei campanii anuale „Școala pentru toți” cu afișe, mesaje video și dezbateri.
Identificarea intereselor, necesităților și problemelor elevilor și informarea actorilor educaționali despre acestea.	• Aplicarea chestionarului pentru elevi privind siguranța, respectul și incluziunea; • Organizarea întâlnirii elevilor cu CES cu administrația „Ziua dialogului pentru incluziune”; • Crearea „Cutii încrederii” pentru sesizări privind excluderea sau discriminarea; • Elaborarea unui raport trimestrial cu 2–3 probleme prioritare și propuneri de soluționare.
Promovarea drepturilor și intereselor elevilor în raport cu administrația instituției și alți actori educaționali.	• Informarea colegilor privind nevoile elevilor cu CES; • Formularea de propuneri concrete către administrație (de ex: adaptarea spațiilor) • Inițierea campaniilor tematice „Școala pentru toți”, „Respectăm diversitatea”, „Vocea fiecărui elev contează”.
Acordarea suportului elevilor în formularea și adresarea sesizărilor cu privire la lezarea drepturilor acestora.	• Oferirea unui model simplificat de sesizare (formular tip); • Însoțirea elevului cu CES (la solicitare) la discuția cu administrația; • Mediere colegială în conflicte minore, cu sprijinul psihologului școlar.

¹⁰Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliilor elevilor. Aprobat prin Ordinul MEC nr. 1486 din 16.11.2023. Disponibil https://mec.gov.md/sites/default/files/ordin_mecanisme_de_participare_a_elevilor_compressed_1.pdf

¹¹Ibidem

Elaborarea și aprobarea propriilor documente de organizare și funcționare internă, inclusiv regulament intern de funcționare, plan de activități, ș.a.

- Introducerea unui capitol privind promovarea diversității și nediscriminării;
- Stabilirea unei comisii pentru bunăstare și incluziune;
- Planificarea anuală a minimum 2 activități dedicate educației incluzive.

Implicarea Consiliului școlar al elevilor în organizarea și implementarea activităților din cadrul Decadei educației incluzive urmărește:

- dezvoltarea leadershipului incluziv și a responsabilității civice;
- promovarea valorilor respectului și echității în rândul colegilor;
- identificarea și prevenirea situațiilor de excludere sau marginalizare;

• facilitarea dialogului între elevii cu CES și cadrele didactice;

• susținerea participării active a tuturor elevilor, inclusiv a celor din grupuri vulnerabile.

Activitățile recomandate pot fi structurate pe mai multe dimensiuni funcționale, astfel încât intervențiile să fie orientate spre impact real asupra climatului școlar (Tabelul 7).

Tabel 7. Activitățile Consiliului școlar recomandate pentru Decada educației incluzive

Dimensiuni	Scop	Exemple
Activități de informare și sensibilizare	de a crește nivelul de conștientizare privind diversitatea, drepturile copilului și importanța incluziunii.	• Campania tematică „Școala pentru toți” (afișe, mesaje video realizate de elevi, sloganuri); • Flashmob tematic dedicat Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități (3 decembrie); • Atelierul „Mit sau Realitate?” privind stereotipurile despre dizabilitate, diferențe culturale sau sociale; • Teatru forum / scenete tematice despre situații de excludere și soluții constructive; • Biblioteca vie – invitați (elevi, părinți, profesori) care împărtășesc experiențe personale legate de diversitate și incluziune. • Newsletter al Consiliului școlar al elevilor dedicat incluziunii (ediție specială în perioada decadei).
Activități de consultare și participare	de a colecta opiniile elevilor și a facilita dialogul între elevi și administrație.	• Întâlnirea elevilor cu CES cu administrația „Ziua dialogului pentru incluziune”; • Focus-grup cu reprezentanți ai claselor pentru identificarea barierelor de participare; • Crearea și monitorizarea „Cutiei încrederii”; • Raport cu propuneri concrete de îmbunătățire (ex.: adaptarea spațiilor, program anti-bullying).

Activități de colaborare și sprijin colegial	de a consolida relațiile pozitive dintre elevi și a promova cooperarea și sprijinul reciproc.	• Ateliere interactive (jocuri de rol, dezbateri, activități de team-building pe tema empatiei); • Ziua prieteniei și a cooperării (activități în echipe mixte); • Activitatea „Arborele diversității” sau „Covorul Unicității” – fiecare elev contribuie cu un mesaj despre propria unicitate; • Proiecte comune între clase (postere, eseuri, videoclipuri tematice); • Campanie de sprijin pentru un coleg (ex.: tutorat colegial, ajutor la teme); • Program „Elev pentru elev” – mentorat între elevi mai mari și elevi din clasele primare sau elevi cu CES; • Organizarea unei activități sportive/adaptate, cu participarea tuturor elevilor; • Crearea unui grup de voluntari „Ambasadorii incluziunii” care monitorizează respectarea regulilor de nediscriminare.
--	---	---

ACTIVITATEA CU CONSILIUL ȘCOLAR AL ELEVILOR

Subiectul: „Vocea mea contează, construim o comunitate incluzivă”

Public-țintă: Membrii Consiliului școlar al elevilor, diriginți, psiholog școlar

Durata: 60 min

Obiectivele activității:

1. Să explice rolul Consiliului elevilor ca promotor al valorilor pozitive în școală;
2. Să identifice provocările reale legate de incluziune și participare din propria instituție;
3. Să elaboreze un plan scurt de inițiative pentru crearea unei școli mai prietenoase.

Materiale necesare:

- Proiector;
- foi de flipchart;
- carioci.

Desfășurarea lecției

Etapă	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Deschidere „Noi suntem vocea elevilor”	10 min	Activarea sentimentului de apartenență și responsabilitate	Facilitatorul (psiholog / dirigințe) propune exercițiul „Ce înseamnă pentru mine să fiu lider?”. Fiecare elev scrie un cuvânt pe un cartonaș (ex.: curaj, sprijin, respect, inițiativă) și îl lipește pe panoul „Lider prin exemplu”.	Joc de asociere, brainstorming vizual

2. Explorarea temei „Cum arată o școală incluzivă?”	15 min	Înțelegerea conceptului de incluziune și identificarea situațiilor reale	Se proiectează filmul UNICEF „Școala mea e incluzivă, dar a ta?” (link YouTube). Discuție ghidată: - Ce mesaje transmite filmul? - Ce am regăsit și la noi în școală? - Ce putem schimba?	Joc de asociere, brainstorming vizual
3. Activitatea principală „Harta incluziunii școlare”	20 min	Identificarea punctelor tari și a zonelor de îmbunătățit în viața școlii	Elevii, în 3 grupuri, desenează o hartă simbolică a școlii: - Locuri unde elevii se simt incluși (ex. sala de clasă, cluburile, biblioteca). - Locuri unde există riscuri de excludere (ex. curtea, rețelele sociale, pauzele). - Idei de acțiuni pentru a transforma aceste spații în locuri de cooperare. Hărțile se prezintă și se lipesc pe panoul comun.	Gândire vizuală, lucru în echipă
4. Activitatea de acțiune „Vocea mea pentru schimbare”	10 min	Formularea de inițiative concrete ale Consiliului elevilor	Fiecare grup propune o acțiune fezabilă (ex.: <i>Ziua diversității, Cutia bunelor cuvinte, Campanie anti-bullying, Mentorat între colegi</i>). Se selectează 2–3 idei pentru implementare în decada tematică	Planificare participativă
5. Concluzie și reflecție	10 min	Fixarea angajamentului comun	Se creează „Declarația Consiliului elevilor pentru incluziune” – un scurt text semnat simbolic de toți participanții și afișat la intrarea în școală.	Reflecție colectivă, angajament simbolic

Concluzia facilitatorului: „O școală incluzivă nu are nevoie de reguli în plus, ci de elevi, adulți care dau exemplu. Fiecare gest al vostru – o vorbă, o acțiune, o privire – poate face diferența pentru cineva.”

Evaluare formativă:

- Observarea participării active, a ideilor formulate și a spiritului de echipă.
- Feedback scris pe bilețele: „Ce pot face eu ca membru al Consiliului pentru o școală mai incluzivă?”
- Mini-reflecție: „Astăzi am învățat ceva nou.” „Astăzi m-am simțit ascultat.”

Produs final: „Declarația Consiliului elevilor pentru incluziune” – afiș semnat, expus la avizier.

Opțional: se poate filma o **scurtă înregistrare video (1 minut)** în care elevii citesc mesajul comun - pentru paginile școlii sau campania locală.

Integrare transversală în discipline

Aspect	Sugestie
Facilitare	Încurajează libertatea de exprimare, evitând tonul moralizator.
Participare	Asigură-te că fiecare elev are un rol (notează, comunică, desenează, colectează date, filmează, montează etc.).
Continuitate	Propune ca acțiunile selectate să fie integrate în planul anual al Consiliului elevilor.
Vizibilitate	Distribuie rezultatele (poze, idei, declarație) în spațiile școlii și online.

La finalul decadei, Consiliul elevilor poate organiza o mini-expoziție „Școala în care toți avem loc”, cu postere, citate și fotografii din activitățile de incluziune.

Prin implicarea activă în organizarea și implementarea activităților din cadrul Decadei educației incluzive, Consiliul școlar al

elevilor contribuie semnificativ la dezvoltarea culturii școlare participative, echitabile și incluzive. Participarea elevilor nu reprezintă doar un drept, ci și un mecanism concret de îmbunătățire a climatului educațional și de consolidare a responsabilității colective.

2.3. Activități pentru părinți

Incluziunea nu se realizează exclusiv în spațiul școlar, ci necesită continuitate și coerență între mediul educațional și cel familial.

Pentru a răspunde cât mai eficient nevoilor părinților și a sprijini educația incluzivă, activitățile propuse pot fi structurate pe trei tipuri principale:

- Activități informative – au rolul de a crește nivelul de cunoștințe și conștientizare privind incluziunea, diversitatea și drepturile copilului. Acestea pot include prezentări interactive, sesiuni de informare susținute de specialiști sau distribuirea de materiale scrise, broșuri și ghiduri care explică principii și strategii de promovare a incluziunii în familie.
- Activități formative – urmăresc dezvoltarea competențelor practice ale părinților în gestionarea situațiilor cotidiene. Exemplele includ ateliere practice pe teme precum gestionarea crizelor de furie și a

izbucnirilor emoționale, comunicarea pozitivă cu copilul, rezolvarea conflictelor și sprijinul emoțional pentru copii. Activitățile formative permit părinților să exerseze tehnici și strategii sub îndrumarea specialiștilor, în contexte simulate sau prin studii de caz.

- Activități participative – vizează implicarea activă a părinților și promovarea colaborării între familie și școală. Pot fi organizate mese rotunde, discuții de grup, activități comune părinți-copii, campanii de sensibilizare în școală sau jocuri și exerciții practice care stimulează empatia, cooperarea și integrarea socială.

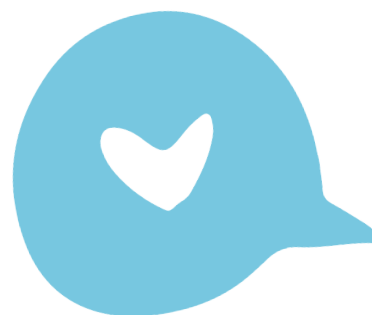
Se recomandă ca activitățile cu părinții să fie adaptate nevoilor reale ale comunității școlare, identificate prin consultări sau chestionare prealabile, și să promoveze dialogul deschis, schimbul de experiență și sprijinul reciproc.

#FărăDiscriminare

Tabel 8. Exemple de teme pentru activitățile cu părinții

Nevoile părinților	Tematici
Cum îl învăț pe copilul meu să respecte diferențele?	• Discuții acasă despre colegii „diferiți”; • Prevenirea etichetării și poreclelor; • Exerciții de dezvoltare a empatiei în familie.
Copilul meu este exclus / neglijat de alți copii?	• Semnele excluderii sociale; • Sprijinul emoțional al copilului exclus/ neglijat; • Încurajarea prietenilor și a integrării sociale.
Copilul refuză să meargă la școală	• anxietate, frică, conflict; • dialog orientat pe soluții;
Crizele de furie și izbucnirile emoționale – cum intervenim fără pedeapsă?	• Pași practici de calmare a copilului; • ABC- controlului emoțional al părintelui
Cum să ajut copilul să rezolve temele pentru acasă fără conflicte?	• Organizarea timpului liber al copilului; • Sprijin vs. Supracontrol în monitorizarea realizării temelor pentru acasă; • Dezvoltarea responsabilității și autonomiei copilului
Copilul meu nu mă ascultă?	• Diferența dintre neascultare și nevoia de atenție; • Reguli clare și consecințe logice; • Tehnici de comunicare fermă și calmă.
Ce fac dacă copilul meu este victimă sau agresor?	• Semnele bullying-ului; • Pași de intervenție;
Cum gestionez timpul petrecut de copil în fața ecranelor?	• Limite sănătoase și reguli clare pentru tehnologie; • Alternativa activităților recreative și educative; • Promovarea hobby-urilor și creativității.

#Incluziune

ACTIVITATE CU PĂRINȚII

Subiectul: „Învățăm împreună acasă: cum creștem copii empatici și responsabili”

Tipul activității: Ședință interactivă cu părinții

Public-țintă: Părinți ai elevilor din clasele primare și gimnaziale

Durata: 60-75 min

Obiectivele activității:

1. Să argumenteze rolul familiei în formarea comportamentelor incluzive și empatic;
2. Să identifice comportamente parentale care susțin cooperarea și respectul diversității;
3. Să propună acțiuni comune familie - școală pentru cultivarea respectului și sprijinului reciproc.

Materiale necesare:

- proiector / ecran pentru un scurt video despre incluziune;
- https://www.youtube.com/watch?v=mre25qburlg&utm_source
- cartonașe cu afirmații pentru exerciții („Un copil cu dizabilități poate învăța alături de toți ceilalți” etc.);
- flipchart / coli a3 și markere;
- post-it-uri pentru mesajele părinților;
- un panou „Părinți pentru incluziune”.

Desfășurarea lecției

Etapă	Durata	Obiective	Activitatea	Metode și tehnici didactice
1. Deschiderea și introducerea în temă	10 min	Crearea unei atmosfere deschise și pozitive	Moderatorul (psiholog / diriginte / coordonator SAP) salută participanții și proiectează video-ul UNICEF „Învățăm Împreună” (versiunea scurtă: https://www.youtube.com/watch?v=RpU4_S-md1c). Urmează o scurtă discuție despre mesajul filmului și importanța includerii tuturor copiilor.	Discuție dirijată, vizionare video
2. Activitate interactivă „Cum învățăm împreună acasă”	15 min	Identificarea modurilor în care părinții pot modela empatia și respectul	Participanții sunt împărțiți în grupuri mici și primesc fișe cu afirmații / situații (ex.: „Copilul refuză să se joace cu un coleg diferit.”, „Copilul meu bârfește un coleg de clasă” „Un copil nou în clasă e izolat.”). Grupurile discută: „Ce aș face ca părinte în această situație?” și notează ideile.	Lucru în grupuri, analiză de caz
3. Activitatea de reflecție „Cuvintele care unesc”	10 min	Stimularea conștientizării emoționale	Pe un panou mare se află un cerc gol numit „Comunitatea noastră”. Părinții lipesc bilețele colorate cu valori / cuvinte care mențin unitatea (ex.: respect, răbdare, ascultare, sprijin, iubire).	Exprimare simbolică, reflecție comună

4. Activitatea practică „Acasă, eu voi...”	15 min	Transformarea conștientizării în acțiune concretă	Fiecare părinte completează o fișă: „Acasă, eu voi face... pentru ca copilul meu să învețe să respecte și să includă pe ceilalți.” Exemple: „Voi vorbi mai des despre diferențe.”, „Voi încuraja copilul să ajute un coleg.”	Exercițiu individual, feed-back scris
5. Concluzie și mesaj final	10 min	Consolidarea parteneriatului școală-familie	Moderatorul încheie: „Copiii învață din ceea ce văd, nu doar din ce aud. Când văd respect, învață respectul.” Se oferă simbolic câte o brățară / etichetă colorată cu mesajul „Învățăm împreună” .	Reflecție comună, încheiere pozitivă

Concluzia activității: „Educația incluzivă începe acasă, prin felul în care vorbim despre ceilalți și reacționăm la diferențe. Fiecare familie este o mică școală a respectului.”

Evaluare:

- Observarea participării și a implicării părinților în discuții.
- Chestionar scurt (2–3 întrebări) la final:
 - Ce idei luați cu dvs. din această întâlnire?
 - Ce ați dori să discutăm la următoarea ședință?

Produs final: Panoul „Învățăm împreună acasă” compus din bilețelele părinților cu angajamente, afișat la intrarea în clasă. Poate fi extins ulterior cu mesaje ale copiilor despre cum se simt sprijiniți de familie.

Recomandări metodice

Pentru ca activitățile dedicate diversității și incluziunii să fie eficiente și să producă un impact real asupra relațiilor dintre școală, familie și copil, se recomandă organizarea acestora într-un cadru care favorizează deschiderea, dialogul și reflecția.

Activitatea este bine să se desfășoare într-o atmosferă relaxată și primitoare, care să reducă tensiunile și să încurajeze participarea activă a tuturor. Amenajarea spațiului (mese rotunde, așezare circulară), utilizarea unei muzici de fundal discrete, precum și oferirea unui ceai sau a unei cafele contribuie la crearea unui climat de siguranță și încredere, favorabil schimbului autentic de experiențe.

Rolul moderatorului este esențial în menținerea unui echilibru între structură și flexibilitate. Acesta are sarcina de a ghida discuțiile, de a încuraja exprimarea liberă a opiniilor și de

a facilita schimbul de bune practici, evitând evaluarea comportamentelor parentale sau formularea de judecăți. Accentul se pune pe împărtășirea experiențelor, pe identificarea resurselor și pe valorizarea eforturilor fiecărei familii.

Pentru a consolida efectele activității, se recomandă organizarea periodică a unor întâlniri similare, de exemplu cu o frecvență semestrială, abordând teme diferite, adaptate nevoilor comunității educaționale. Exemple de subiecte pot include: „Cum învățăm să ascultăm copilul”, „Cum sprijinim emoțional performanța școlară”, „Gestionarea emoțiilor dificile în familie” sau „Construirea încrederii între copil, părinte și școală”. Această continuitate contribuie la dezvoltarea unui parteneriat durabil între școală și familie.

Repere de extindere

Activitatea poate fi extinsă prin organizarea unor ateliere comune de tip „familie-școală”, în care părinții și copiii participă împreună la sarcini creative sau reflexive. De exemplu, realizarea unei lucrări vizuale sau a unui colaj cu tema „*Copilul meu este unic și egal cu alții*” oferă un context valoros pentru dialog, exprimare emoțională și consolidarea relațiilor. Astfel de activități sprijină acceptarea diversității și întăresc sentimentul de apartenență la comunitatea școlară.

O altă extensie utilă o reprezintă elaborarea unei broșuri digitale concise, care să conțină mesaje-cheie pentru părinți, recomandări practice și exemple de bune practici privind

educația incluzivă. Broșura poate fi realizată în limbile română și rusă, pentru a asigura accesibilitatea informației, și distribuită prin canalele de comunicare ale instituției (site-ul școlii, grupuri de părinți, rețele sociale). Acest material poate servi ca suport de reflecție și referință între întâlniri.

Prin aplicarea acestor recomandări metodice și a extensiilor propuse, activitățile educaționale capătă o dimensiune practică și sustenabilă, contribuind la consolidarea relației dintre școală și familie și la promovarea unei culturi a respectului, colaborării și incluziunii în comunitatea educațională.

CONCLUZII

Promovarea diversității și incluziunii în școală este un proces educațional continuu, care reunește eforturile cadrelor didactice, ale familiei și ale comunității în jurul unui scop comun: construirea unui mediu de învățare sigur, empatic și deschis tuturor copiilor.

Decadele tematice nu reprezintă evenimente izolate, ci repere care susțin dezvoltarea unei culturi școlare bazate pe respect, colaborare și solidaritate. Prin lecțiile desfășurate, activitățile educaționale și parteneriatele comunitare, școala devine un spațiu în care fiecare copil se simte văzut, ascultat și valorizat.

Prezentul Ghid oferă repere metodologice și instrumente practice menite să sprijine cadrele didactice și manageriale în transpunerea principiilor incluziunii în acțiuni concrete, aplicabile în viața școlii. În același timp, documentul subliniază importanța respectării limitelor rolului educațional și a siguranței emoționale a copiilor, promovând o utilizare responsabilă și etică a activităților propuse.

Educația incluzivă nu se încheie odată cu o decadă tematică, ci se construiește în timp, ca o atitudine permanentă și o cultură a respectului pentru diversitate.

Aceasta se reflectă în gesturile cotidiene, în modul de relaționare din clasă și în deciziile asumate la nivel instituțional, prin colaborare și încredere reciprocă.

Incluziunea înseamnă șansa fiecărui copil de a învăța, de a se exprima și de a se dezvolta într-un mediu în care diferențele nu exclud, ci îmbogățesc. Realizarea acestui ghid reflectă un angajament comun al școlii, al familiei și al comunității de a asigura dreptul fiecărui copil la educație de calitate și la participare deplină.

Mulțumim tuturor cadrelor didactice și manageriale care, prin implicare, reflecție și perseverență, dau sens zilnic acestui demers de promovare a diversității și incluziunii în școală.

Incluziunea nu este o acțiune punctuală, ci un proces continuu de reflecție și transformare. Prin utilizarea prezentului ghid ca instrument de sprijin metodologic, instituțiile de învățământ pot construi treptat o cultură organizațională în care fiecare copil are un loc, o voce și oportunități reale de dezvoltare, iar diversitatea devine o resursă educațională valoroasă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. AINSCOW, M. Promoting inclusion and equity in education: lessons from international experiences. In: *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*. 2020, vol. 6, nr. (1), pp. 7-16.
Disponibil: <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>
2. BOOTH, T., AINSCOW, M. *Indexul Incluziunii: dezvoltarea procesului de învățare și participare în școli*. Ed. revizuită și extinsă. Chișinău: Pro-Mapex, 2019. 200 p. ISBN 978-9975-3366-0-4.
3. FLORIAN, L., BLACK-HAWKINS, K. Exploring inclusive pedagogy. In: *British Educational Research Journal*. 2011, vol. 37, nr. (5), pp. 813-828.
Disponibil: <https://doi.org/10.1080/01411926.2010.501096>
4. Hotărârea Guvernului nr. 950/2023 privind aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive 2024-2027. In: *Monitorul Oficial*. 2023, Nr. 519-522 art. 1281. E-ISSN 2587-3903.
Disponibil: <https://monitorul.gov.md/ro/monitor/2835>
5. Lege privind drepturile copilului: nr. 338 din 15.12.1994. In: *Monitorul Oficial*. 1995, Nr. 13 art. 127.
Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro
6. ONU. *Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului: Comentariu general nr. 14 privind dreptul copilului ca interes superior al acestuia să fie considerat primordial (art. 3, paragraful 1)*. 2013, 20 p.
Disponibil: <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/02/Com-Gener-Nr.-14-.pdf>
7. ONU. *Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități*. 2006, 30 p.
8. *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliilor elevilor*. Aprobăat prin Ordinul MEC nr. 1486 din 16.11.2023.
Disponibil: https://mec.gov.md/sites/default/files/ordin_mecanisme_de_participare_a_elevilor_compressed_1.pdf
9. *Regulament privind organizarea decadelor tematice în învățământul general*. Anexa 1 la Ordinul MEC nr. 1565 din 04.09.2025.
Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_mec_1565_decade_tematice.pdf
10. UNESCO. *Inclusion and education: All means all*. Global Education Monitoring Report. Paris: UNESCO, 2020. 522 p. ISBN 978-92-3-100388-2.
11. UNICEF. *Convenția cu privire la drepturile copilului*. 1989, 78 p.
12. UNICEF. *Conceptual Framework for Monitoring Hybrid Learning Delivery Toward Long-term System Strengthening and Resilient Education Systems*. 2022, 34 p.
13. UNICEF. *Education. Annual Results Report 2017*. NY: UNICEF, 2018. 123 p.
14. UNICEF. *Child-Friendly Schools. Manual*. New York: UNICEF, 2009. 244 p. ISBN 978-92-806-4376-3.
15. UNICEF Moldova. *Analiza situației copiilor și adolescenților din Republica Moldova*. Viena, 2022, 99 p.
16. UNICEF Moldova, MEC. *Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul de învățământ*. Studiu sociologic. Chișinău, 2024, 86 p.
17. UNICEF. *Conceptual Framework and Guidance for Integrating a Children's Rights Perspective into Administrative Data-Based Statistics*. Panama: UNICEF, 2025. 34 p. ISBN 978-92-806-5696-1.

RESURSE VIDEO

1. Pagina informativă „Învățăm Împreună” CAMPANIA „Învățăm împreună!” | UNICEF Moldova

Materiale utile: Învățăm Împreună! – Google Drive

Filmulețe UNICEF Moldova - Campania „Învățăm Împreună”

„Învățăm împreună” – *campanie națională*

https://www.youtube.com/watch?v=RpU4_S-md1c

Campania „Învățăm Împreună” (versiunea rusă)

<https://www.youtube.com/watch?v=ATgqeYREoOQ>

Campania „Învățăm Împreună” (versiunea în engleză)

<https://www.youtube.com/watch?v=ErwP9cngHXg>

2. Testimoniale individuale

Anastasia Chiriac – „Învățăm Împreună”

<https://www.youtube.com/watch?v=UIEvGJfZtzM>

Elizaveta Lupașcu – „Învățăm Împreună”

<https://www.youtube.com/watch?v=EwcefPaJRq0>

Emanuel Bruzinschi – „Învățăm Împreună”

<https://www.youtube.com/watch?v=M1lcZrClF4I>

Constantin Boico – „Învățăm Împreună”

<https://www.youtube.com/watch?v=G3bb9NlfyA>

Viorica Tilea – „Învățăm Împreună”

<https://www.youtube.com/watch?v=wYM5Epn7d8>

Olesea Nezamudinov – „Învățăm Împreună”

https://www.youtube.com/watch?v=gSy_fnyJHLs

Alexandra Tarnovschi – „Învățăm Împreună”

https://youtu.be/oyE4_9FM3y4?si=5ux_vAheDI0IB_Yj

3. Alte mesaje video tematice

„Școala mea e incluzivă, dar a ta?”

<https://www.youtube.com/watch?v=3Z05PkClB5M>

Facebook: *Incluziunea nu este doar despre a fi în aceeași clasă*

<https://www.facebook.com/mec.gov.md/videos/%C3%AE%nv%C4%83%C8%9B%C4%83m-%C3%AEmpreun%C4%83-campania/275327205637338/>

Facebook: *Școala nu-i a profesorului și nici a directorului*

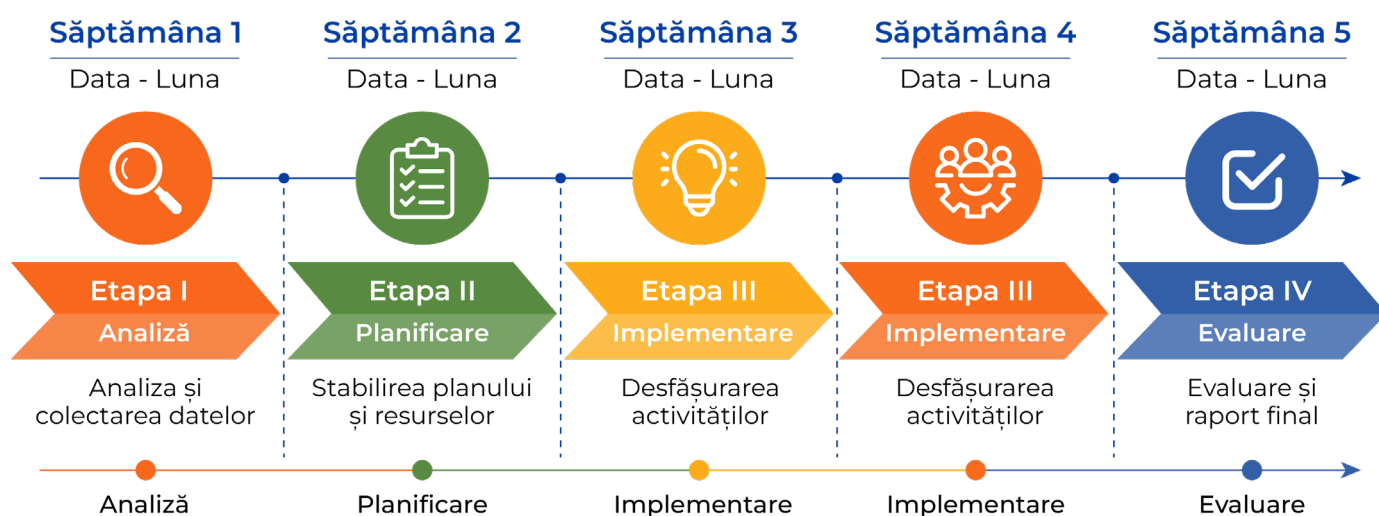
<https://www.facebook.com/mec.gov.md/videos/campania-%C3%AE%nv%C4%83%C8%9B%C4%83m-%C3%AEmpreun%C4%83/1344101702903962/>

Facebook UNICEF: *Școala mea e incluzivă, dar a ta?*

<https://www.facebook.com/UNICEFMoldova/videos/%C8%99coala-me-e-incluziv%C4%83-dar-a-ta/636146702216754/>

Anexa 1. Exemplu de Calendar și Plan al Decadei educației incluzive

Calendarul Decadei educației incluzive

Planul Decadei educației incluzive

Exemplu de subiecte pentru prevenirea utilizării limbajului stigmatizant prin promovarea comunicării respectuoase.

Data	Ora	Activitatea	Locul	Grupul-țintă	Responsabili
1 zi		Activitatea de deschidere. Lansarea Panoului „Cuvintele care ne unesc”	Holul școlii	Elevi, cadre didactice	Echipa de coordonare
2 zi		Cerc de dialog „Cum ne afectează etichetele?”	Sala de festivități	Elevi din clasele liceale	Consiliul școlar al elevilor
3 zi		Expoziție de postere tematice „Transformă eticheta într-un simbol pozitiv”	Spații comune	Elevii	Diriginții
4 zi		Atelier „Limbajul profesorului – instrument de incluziune sau barieră?”	Sala de festivități	Cadrele didactice	Psihologul școlii

5 zi		Competiție tip ștafetă „Provocarea fără etichete	Sala de sport	Elevii din clasele primare	Profesorii de educației fizică
6 zi		Atelier de sensibilizare „Cum vorbim acasă despre diferențe?”	Sala de festivități	Părinți	CDS
7 zi		Atelier de rescriere în pauze „Transformăm etichetele în mesaje constructive”	Biblioteca școlii	Elevii din clasele gimnaziale	Bibliotecar
8 zi		Întâlnire cu invitat „Impactul limbajului asupra stimei de sine”.	Sala de festivități	Elevii	Cadrele didactice
9 zi		Concurs „Limbajul respectuos în acțiune”	Online	Elevii	Diriginții
10 zi		Activitatea de închidere „Codul comunicării respectuoase în școala noastră”	Holul școlii	Elevi, cadre didactice	Echipa de coordonare

Anexa 2. Model de listă de control pentru identificarea priorităților din cadrul Decadei educației incluzive

Lista de control se completează de către echipa de coordonare a decadei (administrație, cadre didactice, CDS, psiholog, reprezentanți ai elevilor). Se marchează situațiile identificate în instituție și se selectează maximum 2–3 domenii care necesită intervenție imediată în cadrul decadei.

Instrucțiuni de aplicare:

- Se analizează fiecare situație raportând-o la realitatea instituției.

- Se acordă punctaj:

3 p. – situația este frecventă / problematică constantă

2 p. – situația apare ocazional

1 p. – situația este rară / nerelevantă

- Se totalizează punctajul pe domenii.

- Se selectează **maximum 2–3 domenii cu punctajul cel mai mare**, care vor deveni priorități ale decadei.

1. Climat relațional și prevenirea excluderii

	1	2	3
Se formează grupuri închise de elevi care exclud constant anumiți colegi	☐	☐	☐
Elevii folosesc etichete sau porecle legate de aspect fizic, rezultate școlare sau statut social	☐	☐	☐
Sunt raportate situații de bullying verbal sau online	☐	☐	☐
Elevii cu rezultate slabe sunt ironizați în timpul orelor	☐	☐	☐
Există tensiuni între elevi din medii socio-economice diferite	☐	☐	☐
Elevii noi în instituție se adaptează dificil și rămân izolați	☐	☐	☐
Profesorii semnalează dificultăți în gestionarea conflictelor între elevi	☐	☐	☐
Elevii evită să intervină atunci când observă nedreptăți	☐	☐	☐

2. Participarea elevilor cu CES și a celor vulnerabili

	1	2	3
Elevii cu CES participă pasiv la lecții (rar ridică mâna, nu sunt implicați în activități de grup)	☐	☐	☐
Sarcinile de lucru nu sunt diferențiate în mod constant	☐	☐	☐
Elevii cu dificultăți de învățare sunt lăsați în urmă fără suport suplimentar	☐	☐	☐
Elevii din familii vulnerabile lipsesc frecvent	☐	☐	☐
Activitățile extracurriculare nu sunt accesibile tuturor (costuri, program, adaptări insuficiente)	☐	☐	☐

Colaborarea cu CDS este sporadică	☐	☐	☐
Elevii cu tulburări de comportament sunt excluși din activități	☐	☐	☐
Spațiile școlare prezintă bariere de acces (mobilitate, semnalizare, materiale vizuale insuficiente)	☐	☐	☐

3. Practici didactice și competențe profesionale

	1	2	3
Metodele utilizate sunt predominant frontale, cu implicare redusă a elevilor	☐	☐	☐
Evaluarea nu ține cont de ritmul individual al elevilor	☐	☐	☐
Feedbackul oferit elevilor este mai degrabă critic decât constructiv	☐	☐	☐
Profesorii solicită sprijin în adaptarea curriculară	☐	☐	☐
Nu există schimb regulat de bune practici privind incluziunea	☐	☐	☐
Cadrele didactice manifestă reticență față de lucrul cu diversitatea	☐	☐	☐
Sunt aplicate rar metode de învățare prin cooperare	☐	☐	☐

4. Limbaj, atitudini și cultură organizațională

	1	2	3
Se folosesc frecvent comparații între elevi („Uitați-vă la colegul vostru...”)	☐	☐	☐
Apar generalizări de tip „acești copii sunt...”	☐	☐	☐
Elevii evită să își exprime opinia de teamă de ridiculizare	☐	☐	☐
Regulile de dialog nu sunt clar stabilite sau respectate	☐	☐	☐
Nu există mesaje vizibile care promovează diversitatea	☐	☐	☐
Activitățile dedicate incluziunii sunt doar simbolice (ocasionale)	☐	☐	☐

5. Parteneriat școală-familie

	1	2	3
Participare scăzută a părinților la activități tematice	☐	☐	☐
Părinții copiilor cu CES solicită sprijin insuficient sau tardiv	☐	☐	☐
Comunicarea cu familiile vulnerabile este dificilă	☐	☐	☐
Există neînțelegeri privind rolul CDS sau al psihologului	☐	☐	☐
Părinții manifestă temeri față de integrarea copiilor cu CES	☐	☐	☐

6. Participarea elevilor la luarea deciziilor

	1	2	3
Consiliul elevilor are rol formal, fără implicare reală	☐	☐	☐
Elevii nu sunt consultați privind climatul școlar	☐	☐	☐
Lipsește mecanismele anonime de feedback	☐	☐	☐
Inițiativele elevilor nu sunt valorificate	☐	☐	☐
Elevii vulnerabili nu sunt reprezentați în structurile participative	☐	☐	☐

Anexa 3. Exemple de priorități pentru Decada educației incluzive

Cum formulăm prioritățile Decadei educației incluzive în baza listei de control?

Pași de urmat	Exemplu
Pasul 1. Ce comportamente am observat în instituție? Ce am constatat în analiza nevoilor?	• Conflicte frecvente între elevi; • Există tensiuni între clase de elevi; • Situații de excludere sau marginalizare a elevilor în activitățile de învățare în grup; • Elevii cu CES participă puțin la activitățile extracurriculare; • Cadrele didactice solicită sprijin metodologic pentru • Părinții elevilor cu CES se implică parțial /evită participare activă; • Elevii folosesc etichete sau limbaj nepotrivit; • Nu există un mesaj instituțional unitar.
Pasul 2. Care situații necesită intervenție imediată?	Situația 1. Conflicte între elevi din clase diferite; Situația 2. Participare redusă a elevilor cu CES la activitățile extracurriculare.
Pasul 3. Cum formulăm prioritatea corect?	Formula de redactare orientată: „Îmbunătățirea / Creșterea / Consolidarea / Dezvoltarea / Eficientizarea _____ prin _____.” • Creșterea participării active a elevilor cu CES prin adaptarea sarcinilor și diversificarea rolurilor în activitățile de grup Formula orientată pe reducerea unei probleme: „Reducerea / Prevenirea _____ prin _____.” • Prevenirea utilizării limbajului stigmatizant prin promovarea comunicării respectuoase. • Reducerea situațiilor de excludere în activitățile de grup • Reducerea conflictelor între elevi prin implementarea sesiunilor de dezvoltare a competențelor de gestionare a emoțiilor și comunicare non-violentă. • Reducerea tensiunilor dintre clase prin organizarea activităților comune interclase și proiectelor colaborative. Formula orientată pe atitudini și valori „Promovarea / Consolidarea / Valorificarea / Motivarea pentru _____ prin _____.” • Consolidarea empatiei față de colegii cu CES • Promovarea atitudinilor pozitive față de diversitate prin schimb de bune practici.

Pasul 4. Cum verificăm dacă am formulat corect	O prioritate este bine formulată dacă: • Este clar ce dorim să schimbăm • Știm pentru cine este • Putem observa dacă s-a îmbunătățit • Se poate realiza în 10 zile + acțiuni ulterioare
--	---

Ce priorități putem identifica cu ajutorul Indexului incluziunii?

Dimensiuni	Aspecte vizate	Exemple de priorități	Exemple de activități
A: Crearea culturilor incluzive			
A1: Consolidarea comunității	• climatul relațional, • cooperarea între elevi, • prevenirea excluderii, • dezvoltarea sentimentului de apartenență.	• Consolidarea climatului relațional bazat pe respect și cooperare. • Reducerea situațiilor de excludere și marginalizare între elevi. • Promovarea empatiei și sprijinului reciproc în activitățile de grup.	• Cercuri de dialog despre respect și diferențe; • Campania „Cuvinte care apropie”; • Panou colectiv „Suntem o echipă”; • Activități de cooperare între clase.
A2. Stabilirea valorilor incluzive	• asumarea valorilor comune; • respectarea demnității fiecărei persoane; • promovarea echității și nediscriminării	• Elaborarea și promovarea unui Cod al respectului la nivel instituțional. • Consolidarea mesajului comun al școlii privind incluziunea. • Creșterea nivelului de conștientizare a valorilor incluzive în rândul elevilor și cadrelor didactice.	• Dezbateri „Ce înseamnă o școală pentru toți?”; • Afișarea valorilor instituției în spațiul școlar; • Sesiuni tematice privind limbajul respectuos; • Implicarea Consiliului elevilor în promovarea valorilor.
B: Elaborarea politicilor incluzive			
B1: Dezvoltarea școlii pentru toți	• accesibilitatea mediului școlar; • eliminarea barierelor de participare; • coerența documentelor instituționale.	• Îmbunătățirea accesibilității informaționale și pedagogice. • Integrarea principiilor incluziunii în documentele instituționale. • Adaptarea regulilor școlare pentru a susține echitatea.	• Revizuirea regulamentului intern din perspectivă incluzivă; • Analiza barierelor fizice și pedagogice; • Elaborarea unui plan de accesibilizare graduală; • Consultarea elevilor privind climatul școlar.
B2: Organizarea suportului pentru diversitate	• sprijin pentru elevii cu CES; • colaborarea cu CDS, psiholog, STAP; • parteneriat cu părinții.	• Consolidarea colaborării dintre cadre didactice și specialiștii de sprijin. • Creșterea implicării părinților în susținerea incluziunii. • Clarificarea mecanismelor interne de sprijin pentru elevii vulnerabili	• Ședință comună profesor-CDS-părinți; • Atelier pentru părinți despre sprijinul educațional; • Stabilirea unui protocol intern de intervenție; • Prezentarea serviciilor de sprijin disponibile.

C. Dezvoltarea practicilor incluzive

C1: Elaborarea unor curricula pentru toți	• diferențierea instruirii; • adaptarea curriculară; • flexibilitatea evaluării.	• Aplicarea diferențierii instruirii în activitățile didactice. • Creșterea accesibilității conținuturilor pentru toți elevii. • Diversificarea metodelor de evaluare.	• Lecții demonstrative cu adaptare curriculară; • Atelier metodic intern; • Schimb de bune practici între cadre didactice; • Utilizarea suporturilor vizuale și digitale.
C2: Dirijarea procesului de învățare	• participarea activă a tuturor elevilor; • colaborarea în învățare; • responsabilizarea elevilor.	• Creșterea participării active a elevilor în activitățile de grup. • Promovarea metodelor interactive și colaborative. • Încurajarea exprimării opiniilor și a dialogului constructiv.	• Introducerea regulilor de dialog în clasă; • Roluri diferențiate în activități; • Metoda „învățarea prin cooperare”; • Mini-proiecte de echipă.

Anexa 4. Structura Raportului final al Decadei educației incluzive

Structură	Descriere
1. Coperta raportului	Titlul raportului, denumirea instituției, perioada de desfășurare a decadei, anul școlar, logo-ul instituției, numele echipei de coordonare și data întocmirii raportului.
2. Descrierea activităților desfășurate	Prezentarea activităților organizate pe parcursul decadei, inclusiv: titlul activității; obiectivele specifice; grupul-țintă (de exemplu, elevi cu CES, cadre didactice, părinți); locul și data desfășurării; responsabilul/echipa de implementare; materiale și resurse utilizate.
3. Rezultate cantitative și calitative	Cuantificarea participării (numărul de cadre didactice și elevi implicați; procente de acoperire în rândul grupurilor-țintă); Rezultate calitative din observații, interviuri și discuții de grup.
4. Puncte forte și aspecte care necesită îmbunătățire	Bune practici observate Dificultăți întâmpinate
5. Recomandări pentru următorul an de studii	Sugestii clare și orientate spre acțiune pentru consolidarea și continuarea practicilor incluzive

Note pentru elaborare:

- Structura este flexibilă și poate fi adaptată în funcție de specificul instituției și de datele colectate.
- Raportul trebuie redactat clar, cu titluri și subtitluri, astfel încât să fie accesibil atât

factorilor educaționali cât și partenerilor externi.

- Exemplificările și datele concrete sporesc credibilitatea și utilitatea raportului în procesul de planificare strategică viitoare.

Anexa 5. Tipuri de situații sensibile și soluții de intervenție

Tipul situației	Exemple de situații	Exemple de soluții
Situații de excludere socială	• Elevul cu CES nu este ales în echipă la activități de grup; • Un elev nou (revenit de peste hotare) este ignorat; • Colegii evită să stea în bancă cu un copil perceput ca „diferit”.	• Stabilirea regulii „Toți elevii participă”; • Activități de cunoaștere și coeziune (jocuri de echipă, interviuri între colegi); • Monitorizarea discretă a integrării elevilor vulnerabili.
Situații de etichetare și stigmatizare	• Ironii legate de accent, limbă sau statut social. • Limbaj agresiv în discuții; • Folosirea expresiilor „normal” vs „anormal”.	• Intervenție imediată prin clarificarea regulilor de respect; • Discuție despre diferența dintre persoană și comportament; • Exerciții de reformulare pozitivă a mesajelor; • Activități despre stereotipuri și prejudecăți.
Situații de discriminare pe criterii culturale/etnice/religioase	• Comentarii negative despre elevii din minorități etnice / religioase • Refuzul de a lucra cu un coleg de altă confesiune. • Glume legate de tradiții sau port popular.	• Lecții tematice despre diversitate culturală în Moldova; • Invitarea părinților sau comunității la prezentări culturale; • Stabilirea toleranței zero față de discursul discriminatoriu; • Mediere și discuții individuale cu elevii implicați.
Situații de vulnerabilitate emoțională și autoexcludere	• Elev anxios înainte de prezentare; • Elev care izbucnește în plâns la o discuție despre familie (copil cu părinți plecați peste hotare); • Retrageră bruscă din activități; • Elev care declară „Nu pot, nu vreau”.	• Oferirea de alternative (prezentare în perechi, poster, video); • Discuție individuală într-un spațiu sigur; • Activități de reglare emoțională (respirație); • Colaborare cu psihologul școlar. • Identificarea cauzei (rușine, teamă, experiență negativă); • Oferirea rolurilor adaptate; • Încurajare graduală și feedback pozitiv.
Situații de conflict interpersonal	• Certuri între elevi pe teme sensibile (gen, statut social); • Replici agresive în timpul dezbaterilor; • Tensiuni apărute în urma jocurilor competitive.	• Aplicarea tehnicilor de mediere școlară; • Utilizarea „mesajului EU” în exprimarea nemulțumirilor; • Reamintirea regulilor de dialog stabilite la începutul decadei; • Activități de cooperare, nu competiție.

Tipul situației	Exemple de situații	Exemple de soluții
Situații de opoziție sau rezistență din partea părinților	• Părinte care refuză participarea copilului la activități despre incluziune; • Critici privind abordarea temelor despre diversitate.	• Convorbiri de informare și clarificare a scopului educativ; • Prezentarea cadrului legal și a obiectivelor educaționale; • Comunicare transparentă și calmă.
Situații care depășesc aria unei activități educaționale (ex. bullying, excluziune, semne de abuz sau neglijare)	Cadrele didactice vor urma procedura: • Informarea dirigintei / responsabilului de gestionarea situațiilor ANET. • Sesizarea psihologului școlar pentru analiză și intervenție. • Contactarea SAP de către instituție, dacă situația necesită evaluare psihopedagogică și sprijin complex. • Informarea managerului instituției, în situațiile care impun măsuri instituționale sau colaborare externă. • Respectarea confidențialității datelor și comunicarea responsabilă cu familia, conform procedurilor interne.	

Anexa 6. Lista de verificare pentru demonstrarea de atitudini și comportamente incluzive în clasă

1. Gestionarea situațiilor sensibile

- ☐ Intervin prompt dacă un elev este respins, ridiculizat sau exclus.
- ☐ Creez un moment de reflecție pentru întreaga clasă, explicând clar de ce astfel de comportamente nu sunt acceptabile.
- ☐ Mă asigur că elevul afectat primește sprijin emoțional și se simte din nou parte a grupului.

2. Limbaj respectuos

- ☐ Evit etichetele și termenii stigmatizanți.
- ☐ Folosesc formulări pozitive, care pun accent pe respect, unicitate și potențial.
- ☐ Intervin ferm, dar calm, atunci când observ exprimări jignitoare sau excludere verbală.

3. Participarea tuturor elevilor

- ☐ Adaptez sarcinile la nivelul și ritmul fiecărui elev.
- ☐ Distribui roluri variate, astfel încât fiecare copil să se simtă implicat și valorizat.
- ☐ Creez contexte care favorizează cooperarea, nu competiția.

4. Dialog constructiv

- ☐ Stabilesc împreună cu elevii reguli clare de comunicare: ascultare activă, respect reciproc, interzicerea ridiculizării.
- ☐ Încurajez exprimarea liberă a opiniilor și sentimentelor, cu respect față de ceilalți.
- ☐ Utilizez metode interactive – cercul de discuții, jocul de rol, dezbateră moderată – pentru a stimula învățarea prin colaborare și empatie.